

Jože Krivec | Dom med goricami

1.

Bilo je petega dne novega leta. Sneg je z visokimi zameti obdal haloške koč. Vendar ni nehalo snežiti. Vedno znova so padale goste snežinke in tako čudno medle po zraku, da si ljudje skoraj niso upali prestopiti praga. Zjutraj so napravili ozke gazi od hiše do hiše, da so lahko šli vsaj po vasi drug k drugemu. Zdaj je minilo komaj poldne in že ni bilo več niti sledu o njih. Veter jih je zasipal z novim pršičem, da se je človek vgrezal skoraj do pasu vanj.

»Kaj bo vendar, če ne bo nehalo?« je potuhtala stara Tumpovka, ki je pritiskala že ukrivljeni hrbet k peči, da ga je prigrevala.

»Kar ga je zdaj preveč, ga bo gotovo manjkalo poleti,« je zabrundal Tumpa in kimal nad pratiko, ki jo je na novega leta prinesel iz trgovine. »Danes kaže tu notri lepo, jasno!«

»Pojdi, pojdi! Kaj misliš, da ti gospodje, ki to pišejo in rišejo, kaj več vedo? Figo! Prav taki siromaki so v tem kot mi. Nekaj pač morajo pisati, drugače bi bile strani prazne in bi ne imeli kruha!« pravi Tumpovka in se malo zravna. Sivo ruto si potegne proti čelu, kakor bi hotela skriti osivele lase.

»Saj je res! Tudi laž je beseda, samo na pravo mesto jo je treba postaviti!« pravi stari, ne da bi premaknil pogled iz pratike.

Stara je malo prenehala, se odvlekla k oknu in obrisala z roko orošeno steklo.

»Zdaj šele pleše. Kot bi bil sam peklenški ples! Niti Kokolovega brega na oni strani ne vidim,« pravi Tumpovka in zre skozi okno.

Zunaj se je sneg dvigal skoraj že do višine oken. Še do večera bi bilo treba tako sipati in bi ne videli nikamor več. Gosti kosmi so pritisnili svetlobo nekam v zemljo, da je bilo že opoldne na pol mračno v hiši. Ves božji dan je bilo temno, kakor bi bila na nebu razpeta umazana plahta in zastirala sonce. Grozna tišina je vladala vsepovsod. Niti šuma ni bilo slišati od nikoder. Če bi padal južni sneg, bi vse drevje in trsje v goricah potrgal. To je še sreča.

Zdelo se je, da je vsaka hiša zase poseben otok v tem snežnem morju. Samo male črne deske podstrešja so štrlele od strani. Vse drugo je obsipal sneg, kakor bi se bilo pogreznilo. Še drevje je izgubilo svojo lepo barvo. Med grapavo skorjo je nanesel veter drobnega pršiča, da so postala debela siva. Gorice so ležale pokojne. Le zverženo kolje je molelo iz snega kakor majhni štrclji, da bi se človek, ki bi jih ne bil vajen, nataknil nanje.

Mica in Fefka sta sedeli pri mizi in prebirali fižol. Zaspalo so jima segale roke čez veliki kup in pogrebale fižol k sebi. To je zelo ne-hvaležno delo. Ves dan sediš pri mizi, da bi lahko prirastel k stolu, in brcaš s prstom vsak fižol zase v slamjačo. Tu pa tam si je katera oddahnila, uprla pogled skozi okno in potem izblebetala nekaj brez-pomembnih besed tjavdan. Ničesar niso našli takega, da bi lahko govorili. Stara dva sta dremala vse dni za pečjo in se grela. Mica in Fefka pa nista smeli govoriti, kar bi hoteli.

»Glej, no, kako ga gazi!« je na tihem šepnila Fefka Mici in kimnila z glavo proti oknu. Malo je zardela in delala naprej, kakor bi hotela pokazati, da je to ne skrbi dosti. Pred okni se je potegnila temna senca. Kmalu nato je nekdo cepetal z nogami po podstenju in tolkel s čevlji ob lojpnji prag, da bi stresel sneg. Ko je kljuka zaškripala v hišnih vratih, so se vsi ozrli po Krapševem Jakcu, ki je vstopil s cekrom v roki.

»Joj, kàko je danes! V nebesih pometajo in mečejo z veliko lopato na nas!« je govoril, ker ni našel pametnejših besed, s katerimi bi začel. Stresel je sneg z ovratnika velike zimske suknje in postavil ceker pod klop pri peči.

»Pa se ne bojiš potí v takem vremenu?« ga vpraša Tumpovka ter sklepa roke, ko vidi, da je ves rdeč v obraz in se mu drži sneg še na obrvih.

»Kaj bi se bal snega! Slabše je blato, da človek ne more niti nog izvleči iz njega. Zdaj še gre. Spomladi bo pač hudo, ko se bo to raz-topilo!« pravi moško Jakec.

»Ti greš pa najbrž po vodo sv. Treh kraljev, kaj?« ga vpraša Tumpa.

»Grem, ja!«

»Od nas bi tudi lahko kdo šel,« se oglasi Mica. Ona je vedela, da bi rada šla Fefka z Jakcem, pa si tega ni upala sama povedati. Zato ji je pomagala. Prekoračila je že dvajseto leto in si je bolj upala kaj reči, a Fefka je bila s svojimi šestnajstimi še boječa.

»Kdo naj gre? Saj vidiš, da se nikomur ne ljubi!« jo zavrne oče. »Danes je preslabo vreme za take sprehode. Vode pa bomo še dobili dovolj. Misliš, da bodo vso odnesli?«

Fefka in Mica se spogledata. Potem poškili Fefka proti peči in pokaže jezik, da je Jakcu skoraj ušel smeh.

»Torej ne bo nihče šel!« začne ponižno Jakec. »Mislil sem, da mi bo kdo delal družbo; bil bi mi krajši čas!«

»Jaz ne grem! Če pa katera hoče, naj gre!« pravi stari naposled.

Tedaj se Fefka dvigne, sune slamjačo s fižolom proti Mici in gre v hiško.

»Bom pa šla jaz!« pravi. — »Počakaj malo!« se obrne proti Jakcu.

»Ti, pokliči Franca! Naj vzame ogrebljo, da bova šla v klet,« naroča oče Mici.

Mica se dvigne, ovije glavo z veliko rjavo hadro in odide. Zunaj po snegu se opoteka, se ziblje na eno in spet na drugo stran, dokler se končno ne zavalji z obrazom v sneg. Vsa se je pogreznila vanj, da je skozi okno niso mogli več videti. Jakec se je pognal za njo čez prag, obstal na podstenju in se tolkel po kolenih.

»Mica, zdaj pa ga rovlješ z nosom, kaj?« ji kliče porogljivo. Njegov glas nikamor ne prodre. Neka svinčena tišina ga tlači k tlom. V oči mu nese veter belo moko, da mora mižati, in ga neprijetno zgečka po obrazu. Zima ga trese, da šklepeče z zobmi. V hiši se je segrel, tu pa mu prepriha veter vsako odprtino, da ga zbode do kosti.

»Na, še več!« se požene Jakec proti Mici in ji z nogami nagrne snega na glavo, da se je slišal izpod njega udušen krik. Potem jo je pomagal dvigniti. Vsa rdeča je bila v obraz, kakor da bi jo zalila kri. Iz nosa in oči si je kopala sneg, za vratom jo je mrazilo, ker so ji na pol raztopljene snežne kepice polzele po hrbtu.

»Čakaj, drugič boš sedel brez hlač v njem!« mu je zagrozila in se pognala za njim. Tesneje se je zavila v hadro in odhitela proti hlevu klicat Franca.

Fefka je že čakala s cekrom pred hramom. Svojo steklenico za vodo je vtaknila kar v Jakčev ceker. Oblekla je veliko zimsko suknjo in nataknila na roke rokavice. Preko glave je potegnila čez čelo trdo poškrabljen rumen robec, da ji je služil kot obramba pred drobnimi snežinkami, ki so ji silile v obraz.

Sneg sta gazila do pasu. Jakec je stopical spredaj, Fefka za njim. Stopala je v Jakčeve stopinje, da je laže vlekla noge iz snega. Široka kikla je bingljala za njo in pometala, da se je poznala cela cesta.

Dolgo nista ničesar govorila. Nobenemu se ni ljubilo odpreti ust. Sicer je on nalašč prišel po Fefko, da sta lahko šla skupaj, vendar ni vedel, kaj naj ji začne razlagati, da mu bo odgovarjala. Poznala sta se že iz šolske dobe sem. Fefka je že pri Krapševih žela pšenico in sušila. Tedaj se je z njim bolj natančno spoznala. Krapševi so imeli grunt, konje in vinograd. Stari je bil celo tako ponosen na svojo bogatijo, da s kočarji ni dosti govoril.

»Veš, na kaj sem se pravkar spomnil?« jo boječe vpraša Jakec.

Fefka je takoj radovedno vprašala, kakor bi bila že davno pričakovala, da bo pretrgal to suho tišino. »No, kaj ti je spet padlo na misel?«

»Tisti dnevi, ko smo sušili seno. Veš, kako smo tlačili zvečer na kolarnici?«

Dalje ni mogel. Beseda mu je zastala nekje globoko v grlu, da je namesto nje pogoltnil debel curek slin. Obstal je in se okrenil. Čisto

skupaj sta stala s Fefko, da sta slišala dih drug drugega in razločila steber belkaste pare, ki je uhajala skozi nosnici. Oči so se srečale v poželjivem ognju, srca sta zatrepetali, pa nista vedela ali od nemira ali od mraza.

Tedaj ji je šepnil na uho, kakor bi se bal, da bi slišale bele snežinke, ki so plesale krog njiju.

»Še veš?«

Spet ni mogel dalje. Sramoval se je povedati, da jo je takrat prijel za roki, jo stisnil k sebi, jo poljubil, nato pa vrgel in nametal nanjo cel kup sena. Tedaj je zakričala, on pa je bil že pri oslici in metal naprej.

Fefka je zardela. Njen pogled se ni več srečal z njegovim, stopila je za korak nazaj.

»Zebe me!« je dejala.

Potem nista nič več takega govorila. Ogibala sta se besedi, ki bi ju mogle spomniti na nekdanje poletne čase in na tiste noči, ko je Jakec hodil za njo. Večkrat zvečer jo je čakal, ko se je vračala domov z motiko na rami vsa izmučena. Sledil ji je in mislil, kako naj jo pokliče in ji razloži, da jo ima rad. Tega trenutka se je vedno zelo bal. Ni si je upal nikoli poklicati, da bi ga počakala. Vedno jo je spremljal, hodeč nekaj korakov za njo, prav do doma in, ko je izginila za vežnimi vrati, si je sam pri sebi na tihem dejal: »Lahko noč!«

Večkrat se je priklatil tudi do okna hiške, kjer sta spali z Mico, pa si je ni upal poklicati. Bal se je, da bi ga ne dobil Micin Lojzek. Potem bi gotovo ne šel cel domov.

Šele po tisti nedelji v pozni jeseni, ko ga je Mica podražila s Fefko, si je upal iti z njo od pozne maše. Dobro še ve, da sta prvo nedeljo govorila le o težkem delu, ki jih čaka prihodnji teden.

Tumpovi in Krapševi pa so se že prej poznali. Tumpovi so večkrat zamenjali krmo za drva, ki so jih Krapševi imeli dovolj. Razen tega so hodili Krapševi mimo Tumpovih k maši in v mesto, kadar je bilo po klancih na vrhovih preveč blata. Čez grabo se je dalo po lepšem priti. Tumpovi so sicer opazali, da hodi Jakec zadnje čase vedno mimo njih k maši, vendar se iz tega ni dalo nič sklepati. Saj je tudi prej kot šolar prav tako hodil po tej poti. S Fefko sta hodila skupaj, samo on je eno leto prej končal.

»Utrujena sem, da bi kar v snegu zaspala,« je dejala, ko sta se vračala domov. Jakec je nosil polne steklenice vode, da so mu roke vtrdnile od teže in je ceker deval iz ene roke v drugo. Fefka je zaostajala. Mračilo se je že. Sneg je še vedno sipal, da nista mogla več spoznati prejšnjega sledu.

»Boš šla jutri k pozni maši?« jo je vprašal malo pred Tumpovo hišo. »Veselilo bi me, če bi prišla!«

Ona mu na to ni mogla odgovoriti, ker je prihajal zadaj oče iz kleti. Bil je že preblizu.

»Ali se nista izgubila?« ju vpraša oče.

»Saj sva dva! Bi že drug drugega našla, če bi se res pripetila taka nesreča!« se ponosno zareži fant.

Ko je Fefka sedla k peči na klop, se ji je ta počitek zdel tako blag. Ni lepšega, ko sestri do smrti izmučen in se odpočiti. Šele takrat občutiš prijetnost počitka. Obleka, na kateri se je počasi stajal sneg, se je orosila. Zmetala jo je na peč.

Na mizo je stara Tumpovka prižgala petrolejko, da je medla svetloba napolnila ves prostor. Franček je prinesel dve slatinki vina in ju postavil v kot na klop.

»Nocoj bodo pač pevci gazili. Ne bo se jim izplačala pot!« je rekel mimogrede.

»Saj res, nocoj bodo hodili pet za svete Tri kralje!« je pripomnila Fefka.

»Zdaj ni več nič s tem. Ljudje nimajo denarja in je bolje, da jih nihče ne nadleguje,« je dejala mati.

»Kako to, da ne boš šel še ti pet?« pravi Fefka bratu.

»Bolje je, da ne. Ko odslužiš vojaščino, te že povsod po strani gledajo. To je bolj posel mlečnežev. Kdove kakega zaslužka pa s tem ni. Pijače res dobiš, pa kaj ti to pomaga. Predlanskim smo hodili, pa smo bili pijani kot čepi. V žep pa nismo dobili skoraj nič. Pijačo imamo doma; vsak bi hotel le denarja.«

Po večerji sta se Mica in Fefka hitro zavlekli v hiško. Fefka je javkala, da je utrujena od dolge poti, Mica pa se ji je posmehovala.

»Saj ti je bilo vendar prijetno na poti, ko si imela družbo.«

»Kaj pa, če bodo prišli nocoj pevci?« pravi Mica. Hotela ji je povedati, da bosta morali zložiti zanje nekaj dinarjev. Peti jim morata dovoliti.

»Koliko jim misliš ti dati?« vpraša Mica Fefko. Pri tem jo po strani poškili, kakor bi jo prosila, naj ji ne odreče pomoči.

»Jaz? Čemu pa jaz? Nisem jih naročila. Saj ne bodo peli meni. Tebi bodo prišli pet, zato pa jim plačaj!«

»Veš, če jim ne bom pustila peti, bodo tebe jutri prav tako po strani gledali pri maši kot mene. Tebe bo prav tako sram in se bodo menili o nas, da niti za pevce nimamo,« jo posvari Mica.

Fefka se je vdala. Vedela je, da je bila sramota, če so kje pevce odpravili od hiše.

»Naj bo! Vsaka pol bova dali!«

Poiskala je v zavezanem robcu nekaj drobiža in ga pripravila na mizo. Hranila je še nekaj dinarjev, ki so bili namenjeni za šiviljo.

»To sem jim tudi pripravila!« pravi Mica in izvleče slatinko dobrega vina, ki jo je potegnila očetu v kleti. Za to on ni smel vedeti. Obiral bi jo ves teden za to malo stekleničico vina.

Oči sta na silo zapirali, da bi prej zaspali. Pa ni šlo na noben način. Vsaka o svojih stvareh sta blodili. Govorili nista ničesar. Fefkine misli so plavale k Jakcu in samo k Jakcu. Mica pa je mislila o Vinkovem Lojzku, ki bo prišel nocoj s fanti najbrž pet. Mica ni več vedela, kako sta se spoznala z Lojzkom. Veliko stvari se je že zgodilo za tem in tako ji je začetek popolnoma izginil iz spomina. Spominja se samo lanskega binkoštnega ponedeljka, ko je plesala ves popoldan, da je bila od samega plesa pijana. Niti se ne more spomniti, kako je prikolovratila domov. Tu nekje ali še prej je bil začetek. Potem sta hodila dostikrat skupaj. V nedeljo k maši in nazaj, celo na Goro sta šla oba. Včasih sta preklepetala cele ure ponoči, ona v hiški, on pa zunaj. Fefka se je nemirno obračala po postelji, ker jo je dramilo to večno šušljanje. Pa ni smela ničesar reči. Mica je bila starejša, zato je morala pred njo molčati. Odkar pa je Mica vedela, da lazi za Fefko Jakec, je takoj zagrozila, da bo povedala očetu in materi. Celu sramotila in jezila jo je, da se je Fefka večkrat od same jeze jokala.

»Saj nimam nič z njim!« se je Fefka opravičevala. Na tihem pa je tuhtala, če morda Mica ne ve, kaj se je zgodilo tisti poletni večer na kolarnici, ko so tlačili seno. Pa saj ni bilo nič. Ona ni ničesar kriva. Kaj more za to, če jo on iz nagajivosti vrže v mehko seno in jo zakoplje! Saj je močnejši. Kesala se je, zakaj ni takoj zakričala, ko se je je dotaknil. Tu se je prav za prav tudi med njima nekaj začelo. Prvič sta prišla po šolskih letih na samem skupaj. Da sta se že prej poznala, kaj bi to. Šolar je šolar. Zdaj pa ju starejši dražijo, če ju vidijo kdaj sama. Vrag, saj se ne bova požrla! Najbolj noro se ji je zdelo od Mice, ki jo je dražila, da se imata z Jakcem rada. Saj nista o tem še nikdar govorila. Kaj vendar hoče otrok? Še pogledati si nista upala prav v oči, tako smešno boječa sta bila drug pred drugim.

Te slike, ki so bežale mimo njunih oči, so ju zazibale. Zbudili sta se šele zjutraj. Pevcev ni bilo. Zaradi tega sta bili vse jutro slabe volje. Denar in slatinka vina je bila na mizi. Vse je čakalo, čemerni sta hodili okrog in se oblačili. Treba je bilo napraviti gazi k hlevu. Franček je spal v hlevu na ujdru in ta je navadno rad dolgo poležal. Seveda, čas je imel v teh zimskih dneh. Kravici je lahko pozneje položil sena in jo napojil. Ženske pa so morale pomolsti in nakrmiti svinje.

Ponoči je bilo spet zasipalo vse gazi. Treba jih je bilo znova izsekati v visoko plast. Franček se je izvlekel in hodil čez pas globoko v belem zametu, ki ga je veter napravil pred hlevom. Z ogrebljo je vlekel suhi

sneg s strehe, da bi jo olajšal težkega bremena. Tramovje pod njo je bilo že trhlo in lahko bi se zrušila.

»Zdaj se laže dá, kot če je moker. Strehe pa ga težko držijo, treba jim je pomagati.« Kadar je potegnil ogrebljo proti sebi, se je skadil sneg v zrak in svetle bele iglice mu je sipalo v obraz.

Tako je ogrebel hlev, skedenj, kolarnico in nato še kočo. Mica in Fefka pa sta odšli medtem že k maši. Skoraj z zmrznjenimi rokami je prišel v hišo. Rokavic ni imel, cunje, ki si jih je namotal okrog rok, pa so se mu zvijale, zato jih je rajši zavrgel in delal z golimi rokami. Za čevlji so se mu nabrali celi obroči vodenega snega, ki se je sproti tajal. To ga je peklo. Sezul se je in dal čevlje sušit.

Tumpa je šepetaje bral iz molitvenika mašo. Kimal je pri tem in iz ust so mu uhajale goste sline, ki jih je vselej, ko je prebral besedo amen, požrl.

Stara se je s koščenimi prsti oklepala paternoštra z velikimi rjavimi jagodami. Ta je bil njen zadnji spomin na Svete Gore.

»Joj, danes me spet peče,« je potožila. Pod kolenom ji je že od avgusta teklo iz rane. Čisto iz kosti je prihajal gnoj. Vse mogoče stvari si je dajala na rano, pa ni nič zaleglo. Razna zelišča in travo je sušila, kuhala čaje, si izpirala, pa vse zaman. Kadar se je namenilo spremeniti vreme, je občutila najhujše bolečine.

Hodila je še lahko, vendar se je bala, da bi pri delu ne zadela s kakim predmetom v rano. Že nekaj časa sem si je izpirala rano s kamilično vodo, kar so ji svetovale stare ženice, ki so vedele v takih stvareh mnogo pomagati.

»Do pomladi bi se morala ozdraviti! Takrat bo polno dela. Težko bo, če mi ne bo boljše!« je godrnjala.

2.

Tiste dni, od Treh kraljev do svečnice, so navadno vsi kočarji imeli koline. Le premožnejši kmetje so še redili dalje, ker so že za božič zaklali kakega prašiča. Kočarji so imeli ta posel navadno samo enkrat na leto, zato so si takrat privoščili vsega v obilju. Skoraj vsako jutro, ko so ženske vstale in opravljale prve hišne opravke, se je slišalo iz katerega vrha cviljenje.

»Pri onih tam pa koljejo!«

To so ženske morale vedeti, sicer bi ne imele o čem govoriti. Tako pa so vendar lahko obirale ljudi dolge zimske popoldneve, ko so se shajale. Vedno so hotele vedeti več kot tisti, ki se ga je stvar tikala.

»Ti že gotovo nimajo več zabele!«

»Bog ve, kako živijo. Pri hiši pa je kopica otrok!«

Tako so sklepale ženske vse dni.

Tumpovi so naprosili mesarja, ki je hodil kolinit skoraj po vsem vrhu. Vsi so ga radi imeli. Hiter je bil in dobro je delal.

Prejšnji dan je Mica pripravila vse potrebno. Skuhala je kašo in riž za klobase, pripravila in umila žehnjak in ničke, ki se ob taki priliki potrebujejo. V kuhinjo si je nanosila dovolj drv, ker drugi dan za to ne bi bilo časa.

Mica se je tega posla najbolj bala. Mati gotovo ne bo pomagala dosti, kvečjemu bo godrnjala, da je bo sita, preden bo minilo poldne. Opravljati bo morala vse sama. Fefka se bo vlekla v grabo po vodo in je celo uro ne bo od nikoder. Ona pa bo morala stati pred pečjo, da ji bo teklo z vsakega lasu.

Ves dan se je Mica parila pred ognjiščem, da jo je mesar večkrat podražil: »Dobra gospodinja boš, Mica!«

Ona pa se je samo nasmehnila in si popravila pod robec lase, ki so ji silili na čelo.

Proti večeru je bila že utrujena, da je komaj stala. Mati je samo postopala iz hiše v kuhinjo in nazaj. Mica ni hotela dosti hoditi v hišo, ker se je hotela izogniti neprijetnim mesarjevim opazkam. Zunaj je pritiskal mraz in mesarja je zeblo. Zato so privlekli svinjo v hišo in jo tam razpravljali. Mica se je le toliko prikradla v hišo, da je pogledala, kako je zredila prašiča. Dali so ji sveže slanine, katero je potem scvrkla in zabelila z njo ajdove žgance. To je bila navadno prva jed na kolinah.

Franček in stari Tumpa sta pomagala mesarju. Kožo so belili s prašiča, da so jo potem zanesli v predelavo za usnje. Za čevlje, s katerimi so večno hodili po ilovici, je bilo dobro.

Vina je bilo ves dan dovolj. Ko se je izpraznila ena slatinka, so natočili iz malega sodčka v lojpi drugo. Na kolinah so morali imeti vsega dovolj. Samo enkrat v letu so opravljali ta posel in to je pomenilo za te kočarje gostijo. Ta dan so si morali privoščiti, ker so stradali poleti, ko ni bilo časa jesti ali jim je že zmanjkovalo živeža. Često so se hranili z nezabeljeno koruzno župo in to sredi najhujšega dela. Moškim so se takrat od same slabosti tresle noge, ko so morali kositi. Ženskam so polzele čez obraz kaplje znoja, ko so vlačile bremena krme proti vrhu. Ti dnevi so jim pili kri. Tedaj jim nihče ni priskočil na pomoč. Samo delati so morali in garati od teme pa spet do teme, da bi lahko človek dušo zgaral. Koline pa so pomenile zanje celo gostijo.

Za večer so povabili tudi najbližje sosede. Že zaradi drugih ljudi, ker je bila tudi drugje taka navada. Mogoče včasih tega ali onega ni bilo, vendar storili so svojo dolžnost. Onemu pa se je zdelo boljše, kakor če bi bili nanj pozabili in se mu hudo zamerili.

Za ta večer se je mnogo pripravilo. Pogače in boljši kruh so spekli že prejšnje dni, mesa so skuhali in spekli toliko, da so potem ostali še skoraj za ves teden razmetani ostanki. Žganja in vina je moralo biti, kolikor ga je kdo hotel. Miza se je do vrha obložila, da je bilo vsakemu na izbiro.

Pri večerji so se vsi zbrali za mizo. Tedaj je končala Mica v kuhinji in moški v hiši so opravili svoje delo. Večerjali so.

Mica je prinesla na mizo veliko skledo kisle župe, iz katere se je dvigal proti luči pod stropom širok steber pare. Žlice so šklopotale in srebajoč so vliвали vročo župo vase.

Mesar si je visoko nad lakti podvihal pisano srajco, da so se videle ob vsakem gibu napete žile in mišice, ki so se debelile in tanjšale, kakor je pač krenil z roko. Ko je čez nekaj časa odložil žlico in si popravil mastne brke, je pogledal Mico in dejal:

»Vaša Mica bo pa dobra gospodinja. — Vinkov Lojzek bo dobil pridno ženo. Vse že sama opravlja. Ne bo ji težko začeti na svojo roko!«

Mica je zardela. Najrajši bi bila zagnala temu na pol pijanemu mesarju kar skledo z župo v glavo. Še pri jedi je ne pusti v miru. Pred vsemi pri mizi mora blebetati o tej stvari.

Fefka jo je po strani pogledala in se ji nasmehnila. Ta smeh se je Mici zdel kakor zaušnica.

»Nekaj zunaj rožlja,« je izgovorila Mica bolj sama pri sebi in odložila žlico. Odšla je gledat. Tumpovka je takoj vedela, kaj ji ni ugajalo, da jo je tako hitro popihala od mize, vendar svojih misli ni pred vsemi hotela povedati.

»Naj dela, kar hoče! Saj je dovolj stara!« pravi mimogrede Tumpa. Iz hladnosti teh besed se je dalo sklepati, da mu za to stvar ni prav nič dosti mar.

»Pojdi, Fefka, prinesi nam vina!« zapove oče in potisne slatinko čez mizo bliže Fefki.

»Fefka se tudi shaja s Krapševim,« pravi mesar med tem časom.

»Zdaj jih ne morem več držati! Perje dobivajo in nekega dne bodo zleteli,« pravi oče. »Kdo jih bo držal? Naj si pomagajo na boljše, če si morejo. Jaz sem moral večno čepeti na tem koščku zemlje, nikoli nisem prišel v svet, zato pa me hoče imeti vse za norca. Dokler bo še stari Tumpa hodil po gorici, bo on gospodar. Ko pa ne bom mogel več delati, me naj kar zanesejo h kovaču za soseda!« Naglo je zgrabil za kozarec in brž nato se je čulo zamolklo kloktanje vina po grlu.

»Ah, vi boste še čakali na to!« ga potolaži mesar. »Take stare korenine ne stre tako hitro.«

»Ne, zdaj se še ne dam!« ponovi Tumpa.

Franček pa si na tihem misli, da bo vendar kako drugače, kot pa računa oče. Skoraj ga je malo užalilo, ko ga oče ni hotel vzeti v račun. Kakor bi sam opravljal v gorici in kosil na lazcu. Bo že še videl, koliko sem mu opravil, si je mislil. Pomlad bo prišla in svet bo odprt. Kdo mi more zapovedati, da ne smem prestopiti praga te bajte? Saj tako nisem nič v računu pri hiši. Vedno me podcenjuje. Kar koli delam, nikoli ni prav zanj. Obljubil pa mi še ni ničesar. Bog ve, kako se bo razkosala ta zemlja po smrti enega ali drugega? Saj smo vendar trije. Če bo hotel kateri prevzeti, bo moral drugima dvema izplačati. Sicer se pa na to še ne da računati. Naj bo, kakor bo! Zdaj smo še mladi in svet je velik. Kdo bi večno čepel doma, ko da se drugje ne bi dalo živeti!

»Mici je slabo in je šla v posteljo,« pravi Fefka, ko je prinesla vino.

»Delala je in stala pred ognjem ves dan. Gotovo ji je prišlo kaj od tega,« pravi mati.

Pozneje so se privlekli še sosedje z ženskami in tudi otroci so bili zraven. Nalašč so prišli pozno. Tako nihče ne bi mogel misliti, da je kdo prišel zaradi jedi. Samo malo so prišli gledat, kako se kaj imajo, in vonj po dobri pečenki jih je dražil v nosu, da so s silo požirali curke slin. Otroci pa so požirali z očmi cele kose mesa, ki se je smejalo na mizi. Ko so jim ga dali, so slastno segli po njem in ga obirali. Kdo ve, če niso bili celo nalašč brez večerje, da bi se jim pot na kolone bolj izplačala. Vedeli so, da bo vsega dobrega dovolj in nihče se ne brani jemati, kjer je zastonj.

Marsikaj so govorili. Ženske so pomaknile klopi skupaj in klepetale, da se ni slišalo niti moških. Pili so iz velikih kozarcev in piskercev. Tudi deco so po sili zalivali z vinom, da je bila pijana in je sitnarila. Spravila se je k peči, kjer se je prepirala za prazen nič in delala hrup. Manjša je celo pozabila na svojo potrebo in so nastajale kar pod njimi mlake, ki so se izcejale s klopi na tla. Zanje se ni nihče brigal. Nazadnje so zaspali na klopi drug čez drugega.

Stari se niso mogli nikoli ločiti. Pili in govorili so na vse pretege. Vino jim je stopilo v glavo. Dobre volje so bili. Kar so prestradali poleti, so uživali sedaj. Nihče pa ni pomislil, da bi se dalo to preobilje počasi in zmerno porabiti za vse leto. Zdaj ni padlo nikomur kaj takega v glavo, saj je vendar najlepše sedeti pri polni mizi, jesti in piti ter tako vsaj enkrat pozabiti na trpljenje. Pa kdo bi se v te stvari vtikal, če ga ne brigajo! Sosedje so bili zadovoljni, da so zastonj jedli in pili, sicer pa sami niso bili nič boljši. Glavno je bilo, da so se vsaj enkrat v letu po gosposko gostili, druge dni pa bo že kako. Ko človek nima ničesar pri roki, mnogo laže prestopi, kakor če si mora pri polni mizi pritrgovati.

Franček je poskušal govoriti z moškimi. Fefka je prisluhnila ženskam in zvedela marsikaj, kar ji je do tedaj bilo prikrito. Tu pa tam je včasih malo zardela, pa je pogledala stran, kakor da ne bi bila ničesar slišala.

Mica se je premetavala na pol oblečena po postelji v hiški. Bluzo in vrhnjo kiklo je potegnila s se; čevlje je sezula. V hišo ni hotela več, ker je začel mesar prej tveziti tisto neljubo zgodbo o Lojzku. To se ji je zamerilo.

»Kaj ga vraga briga, da nosi to pred nos očetu! Kdo ve, kaj je še potem gobezdal!« je dejala. Zagledala se je v okno, kakor bi koga pričakovala.

V mislih si je predstavljala, kako bi oklofutala mesarja pred vsemi, če bi mogla. Vino, ki ga je popila, se je v njej razlezlo, da je čutila v sebi veliko moč. Zdaj bi ji bilo vseeno. Z vsakim bi se šla. Tudi ona si je privoščila malo gostije. Zakaj ne bi imela še ona praznika, če ga imajo že vsi drugi. Večkrat je stradala in garala, da bi ji lahko roke zlezele v zemljo. Zato je imela pravico do te gostije.

»Mica! Mica!« Na okno je nekdo na lahko potrkal.

Zdramila se je iz teh mučnih vsakdanjih sanjarij. Skočila je k oknu.

»Lojzek, pridi okoli! Odprla ti bom!« je plaho dejala.

Ogrnila se je v veliko temnorjavo hadro in mu po prstih šla odpirat.

»Tiho, oni pijejo. Veš, klali smo danes!« mu je šepnila v lojpi in rahlo zapirala vrata.

Prijela ga je za roko in vlekla za seboj, da bi ne treščil v posode z mesom in mastjo, ki so bile nastavljene v lojpi.

»Nocoj bova sama. Fefko bom že nagnala k onim, dokler bodo pokonci,« je dejala, ko ga je privlekla v hiško.

Prižgala je košček sveče, ki je sipala mrtvo svetlobo na oba obraza. Z nekaj kapljami raztopljenega voska jo je pritrdila na rob mize. Poiskala je steklenico vina, ki jo je hranila zanj. Iz omare je privlekla krožnik pečenega mesa in kruh, ki ga je pripravila za njun večer.

»Jej in pij!« je dejala ter sedla na posteljo.

Lojzek je slekel povrhno suknjo, sedel k njej in segel po mesu. Pot po snegu ga je pretresla, da mu je teknilo. Oba sta pila iz piskerca, zdaj eden, potem drugi. Prijetno jima je bilo, kakor bi obhajala poročni večer. Pa še tako brez skrbi sta se spravila v hiško, čeprav so bili oni v prednji hiši. Varna sta bila, ker so gnali neprestano glasen hrup.

Mici se je že skoraj vrtelo v glavi, čeprav je bila vajena vina. Temu je bil kriv ogenj, ki jo je ves dan zelo oslabil. Kljub temu je še vedno pila. Hotela je pozabiti vsaj za en večer vse trpljenje in zani-

čevanje, ki ga mora prenašati dan za dnem. Pri njej je bil Lojzek, ki sta se rada imela, pa naj je kdo govoril tako ali drugače.

»Moj Lojzek! Saj si moj, ne? Tako te imam rada!« je govorila vsa omamljena od vina. Objela ga je in mu gledala globoko v oči, kakor bi pričakovala iz njih odgovor na svoje besede.

»Mica, lepo je biti s tabo, ker te imam rad. Zato bi bilo prav, če bi malo pomislila, kdaj se bova vzela. Enkrat bo moralo do tega priti, drugače nima smisla, da laziva drug za drugim,« je resno govoril Lojzek ter jo držal v naročju.

Ona pa se je samo smehljala in obraz so ji prepregle brezizrazne in mrtve poteze. Človek bi sodil, da ji je ta trenutek izginila iz glave vsaka še tako skrita misel. Kakor da je nastala v njenih možganih in v srcu praznina. Mogoče res! Vendar se je zelo redko pripetilo, da bi ji lice tako mrknilo.

Končno se je le spet malo zdramila.

»Mesar naju je izdal nocoj pred vsemi pri mizi,« je zašepetala.

»Ti strela zveržena! Mi bo že prišel v roke. Vrat mu zavijem, da ne bo več hodil po kolinah.« Krepko je stisnil izdelane roke.

»Pusti ga!« mu prigovarja Mica. »Saj se ni oče prav nič razburjal zaradi tega. Je pa končno še bolj prav, ali ne? Pozabi in mi rajši položi roko na čelo. Vidiš, da vsa gorim, čeprav sem trudna in bi spala kakor ubita.« Potegnila se je za njegov hrbet in legla. Globoko iz prsi je iztisnila sapo, kakor bi bila prišla s trudnega dela.

»Kdo pa ti brani? Spi! — Zdi se mi, da tudi meni postaja počasi vroče. Vino me greje. Poleti, ko bomo zgarani, da bi nas lahko na kolenu prelomil, ga itak ne bomo imeli.« Naglo ga je izpraznil poln piskrček in pomlaskal z usti.

»Saj lahko k meni ležeš. Oni se tako še ne bodo razšli. Sem pa gotovo nikogar ne bo. Vsaj malo, da se nama v glavah bolj sprosti.«

»Seveda, če te ne bo strah z mano. Eh, pa saj se me ne bojiš, kaj?« Nekaj časa posluša hrup iz prednje hiše, nato pa se vrže na posteljo.

V prednji hiši so trkali s kozarci in hripavo peli stare napitnice, ki pa so se v Micinih ušesih izgubliale vedno bolj in bolj. Nič več ni vedela, kaj se z njo godi. Lojzek ji je šepetal na uho sladke besede, ki so jo uspavale. Božal jo je po nedrjih in le enkrat je imela toliko moči, da mu je odbila roko. Pogrezala se je nekam globoko v sanjarije in zdelo se ji je, da so utonile zanjo vse vsakdanjosti.

»Saj si moja — — — Rad te imam, veš!«

Ko se je predramila, je še vedno prihajalo vreščanje iz prednje sobe. Nekdo se je na vse grlo drl, kakor bi pridigal. Bil je to stari mesar, ki je razlagal doživljaje s kolin.

Mica je skočila pokonci, si popravila krilo čez koleno, ker jo je zeblo, in brcnila Lojzka s postelje. V glavi se ji je še vrtelo in na sencih ji je razbijalo kakor v kovačnici. Čelo je imela potno, da ji je bilo neprijetno. Naglo se je pognala kvišku, kakor bi jo nekaj v njeni notranjosti dregnilo.

»Vstani vendar! Oni se bodo menda kmalu razšli,« je dejala trdo. Sramovala se je. Zdaj ga še objela ne bi. Kdo ve, kaj se je obrnilo tako hitro v njej! Za hip jo je nekaj odbilo od njega in hotela je biti sama.

»Si še kaj moja?« jo vpraša tiho Lojzek. Hoče jo objeti, ona pa se mu odtegne in skoči na sredo hiške.

»Ah! Kaj si naredil?« je stokala in se zavila v hadro, da bi mu šla odpirat. Nejevoljna je stala poleg njega in sramovala se je same sebe.

Brez besed mu je odprla vrata.

Potem je pospravila krožnik in steklenico z mize in se vrgla v posteljo. Trda se ji je zdela, pa ni mogla najti pravega ležišča. Povsod jo je tiščalo, da je premetavala svoje telo zdaj na to, zdaj na drugo stran; v glavi so ji vrele misli kakor roj čebel in ji niso dale pokoja. Dozdevalo se ji je, da je ostal tu neki poseben vonj, ki ga ona ne more prenesti. V ustih je čutila ogaben okus. Planila je iz postelje, vrgla vso obleko s se in se preoblekla v svežo. Tudi potem ni bilo nič bolje. Misli v glavi so jo begale in mučile še kar naprej.

Zunaj so škripala vrata in ljudje so zadevali s čevlji ob prag. V lojpi je kdaj pa kdaj kateri zadel ob posode z mesom in slanino ter zabrundal sam pri sebi. Pijani so se opotekali po podstenu, preklinjali in brundali. Vsak se je po petkrat zahvalil za dobro jed in pijačo. Tumpovka je vsakemu voščila srečen počitek. Sosede so se znašale nad dremajočimi in sitnimi otroki ter jih vlačile čez prag, da se niso potolkli.

»Lahko noč! — — Lahko noč! — — Srečen počitek!«

Fefka se je po prstih priplazila v hiško, da ne bi zbudila Mice. Ko pa je opazila, da se Mica premetava po postelji in globoko vzdihuje ter mlaska z usti, kakor bi bila zaužila neprijetno jed, je Fefka dejala: »Pijani so vsi ko čiki! Še Mačkov Tinek je pijan, da ni vedel, kje so vrata. Nocoj sem ga zalila, da bo vedel, kdaj je bil pri nas na kolinah.«

Mica pa ni dejala ničesar. Fefka je vedela, da je to slabo znamenje, zato jo je pustila v miru. Molče je legla k njej in si je niti ni upala potisniti k steni, čeprav je morala ležati na trdi deski ob robu postelje in se je celo bala, da se ne bi ponoči zavalila na tla.

Sama je kmalu zatisnila oči, Mica pa se je premetavala, blodila in tuhtala skoraj do jutra. V polspanju je krilila z rokami okrog sebe, stokala, se kregala in pljuvala, kakor da se ji nekaj strašno studi.

(Dalje.)

prvikrat zdaj v tihem miru so zaspali . . .
Če Moskalu rekel car bi: Vstani! — Duša
ruska prvikrat zdaj carja ne poslušá . . .
Na stotine mrličev . . . mrtvo njih ime je . . .
Kje duše so? Ne vem . . . Ordonova vem, kje je . . .
On bo patron trdnjav! Ker delo uničitve
v zadevi dobri sveto kot delo je ustvaritve,
Bog rekel »Bodi!« je, On tudi »Izgini!« pravi!

Ko vera in svoboda ne bosta več v veljavi,
ko zemljo despotizem, ponašanje naduto
obsede kot sovražnik Ordonovo reduto,
zločinskim zmagovalcem v kazen Bog z vso srdbo
v zrak zemljó požene kot Ordon utrdbo!

Jože Krivec | Dom med goricami

3.

Počasi je prihajala to leto pomlad. Najprej se je pokazala ob robu gozda na leskovih vejicah, nato pa na lazú, kjer je privabila na tisoče rumenih trobentic iz sveže zemlje. Po grabah so neprestano šumeli umazani potoki, ki so se zbirali z vseh pobočij. Zadnje krpe snega so izginjale po grabah in gozdovih, kjer je bila večna senca. Tja se je priselila pomlad mnogo pozneje, ko so se že po vrhovih napele prve črešnje. Zemlja v goricah je bila še mehka, da se je pacala in pod nogami globoko vgrezala. Ljudje so capljali po njej in hoteli rezati trsje. Pa se še ni dalo. Le na prav sončnih straneh so mogli prebiti na dan nekaj ur, dokler jih ni mrzli severni veter pregnal. Od ene strani je grelo sonce, od druge pa je pihal sever, da so si ljudje hukali toplo sapo v roke in se tožili: »Bog ve, kdaj bo spet topleje? Večna zima. Smo se zavrteli čisto na sever ali kako?«

Tumpovko je noga bolela vedno bolj. Rana se ji je širila na vse strani in nekega dne so opazili, da ji je začela postajati modra kot sliva, ki zori. Bolečin ni mogla več v miru prenašati. Znašala se je nad tem in onim, če ni bilo kaj prav. Vlačila se je okrog hiše in na obolelo nogo je krumpala.

»Kaj, če bi šli v bolnico, mati?« jo nagovori nekega dne sin Franček, ko sta se srečala pred hišo.

»Kaj? Kaj? V bolnico? — Rajši danes umrem. Si slišal, kaj so delali s Hrgačevim Blažekom? Skoraj eno leto je bil notri, dvakrat so ga operirali, nazadnje pa dejali, da ni pomoči. To niso zdravniki! Slabši so kot mesarji!«

»Mogoče bi vam pa le pomagali!«

»Ne! Ne grem, pa konec! V bolnico pa ne!« je zatrjevala odločno Tumpovka.

»Kakor hočete!« je dejal in se odvlekel proti gorici.

Gorica je ležala malo vstran od hiše. Na vrhu ob cesti je stala klet s prešo, vse pod eno streho. Bog ve, koliko let je že stala ta bajta na vrhu. Zgrajena je bila iz hrastovih brun, debelih za dober pedenj in še več, da bi jih tat ne mogel prežagati ali vreči drugo z drugega. Prag, preko katerega se je šlo v nadzemeljsko klet, je bil visok čez pol metra. Visoko je bilo treba dvigniti noge, da si prišel noter. Pa še previden si moral biti. Če se človek ni sklonil vsaj za polovico svoje višine, je zadel z glavo ob tram, da se mu je zaiskrilo v glavi. Potem si je lahko lizal svoje skrhane zobe. Taki so vhodi v teh starih lesenih bajtah, ki jih je postavil še prastari rod. Kdo ve, ali so bili ti ljudje tako majhni, ali pa so naredili nizka vrata zaradi varnosti?

Zunaj je bila Tumpova klet zmazana z blatom in pobeljena. Človek bi mislil, da je hiša, čeprav ni bilo opaziti oken. Poleg je bila stiskalnica. Streha je izgubila že pol slame. Nad stiskalnico so zijale velike luknje, da je teklo ob dežju in pozimi skoznje. Poleti pa so se po zaprašenem prešpanu sprehajale raztrgane sončne krpe. Nihče se ni spomnil, da bi to popravil.

Nad kletjo je bil pod iz desk, na katere so nametali sena. Zaradi tega je bila klet pozimi toplejša in varnejša pred tatovi.

Že leta in leta je Tumpa postajal pred kletjo in računal. Neprestano je meril z očmi prostor okrog nje. Seveda je rad zavil tudi vanjo. To mu je prihajalo že v kri in navado. Ko sta se neko nedeljo popoldne napila z oskrbnikom graščinskih goric, mu je Tumpa razlagal:

»Tu bo drugo leto stala večja klet. Samo to vino bi še rad prodal, da bi spravil kaj več denarja. Dal jo bom izkopati v zemljo, da ne bo tako nevarno pred tatovi in pred ognjem. Nad njo pa bo majhna sobica s pečjo, kjer bom lahko vsaj včasih zakuril in si zagrel prezeble ude. Vse to bom dal napraviti, da se ne bodo tisti, ki pridejo za menoj, spotikali ob mojem imenu.«

»Prav imaš! Boš vsaj mirno zapustil vse onemu, ki ti bo najbolj pri srcu,« je pritrdil oskrbnik.

»V mislih že vidim naprej, kako bo. Že davno sem jo mislil postaviti, pa je vedno prišlo kaj vmes.«

Čez nekaj dni so Tumpovko vendar pregovorili, da je šla v bolnico. Potem je Mica prevzela vse gospodinjstvo v svoje roke. Fefka je hodila na delo in se vračala pozno zvečer domov. Franček in oče sta obrezala trsje.

Franček je zadnje čase postajal nestrpen in nezadovoljen doma. Oče se je vsak dan nacedil dobre vinske kapljice in nergal za vsako najmanjšo stvar. Nihče si ga ni upal zavrnuti in mu oporekati. Prej se ga je lotila včasih žena, a je le malo zaleglo. Zdaj pa je delal po svoji glavi in se briga v glavnem le za vino.

»Vino je moje in ga popijem, kolikor hočem! Ti pa delaj, ko si mlad!«

V gorica so začeli kopati. Fefka je vsak dan dala na ramo motiko in šla na dêro.

Delo je bilo težko. Kjer koli so začeli kopati, povsod je bila ilovica sesedana kakor cement. Celi kosi so se krhali, da so jih morali nasekavati. Fefka še ni bila v pravi moči. Iz njenih šestnajstih let se ni dalo iztisniti moči za velike napore. Toliko da je po vsej sili kopala svoj del in ni zaostajala. Proti večeru se je že vsa utrudila, da bi se vrgla na zemljo in jo grizla od onemoglosti.

»Joj, kako sem že slaba!« je potožila včasih proti večeru. Ure pa so se vleklye kot gosta in umazana voda v potoku po grabi in ni jih hotelo nikoli biti konec.

»To še ni nič!« so jo starejše ženske zavračale. »Ko boš čez trideset let garala na tej zemlji kot jaz, potem boš res izmučena. Zdi se mi, kakor bi bila zrasla iz te zemlje, toliko sem je že preobrnila. Leto za letom brskam po njej, kakor bi namenila večno živeti.«

»Težko je! Toliko jaz ne bom vzdržala!« zmaje Fefka z glavo.

»Dekle! Nič se ne boj! To ti bo prišlo kot v kri. Težko se ti zdi samo zdaj v začetku, pozneje ti bodo roke kar same držale za motiko. To vse preide v kri!« ji odvrne suha in slabotna viničarka.

»Zakaj si niste v mladih letih kako pomagali?« vpraša Fefka.

»Ljuba moja, to ne gre kar tako. Vi imate zemljo doma, imate hišo, gorico, pri nas pa vsega tega ni bilo. Ti boš mogoče še kdaj bogata, mi še misliti ne smemo na to. Osmero otrok nas je bilo in rasli smo ob viničarskem kruhu. Kot naši starši smo postali tudi mi viničarji. Taka je zapoved v krvi in potrebi in se ne da pomagati. Taka je usoda nas Haložanov,« ji razlaga viničarka.

Tako je Fefka spoznala, da so tudi ti ljudje morali ostati na tej trdi ilovnati zemlji in se je navaditi kakor sonca, ki vzhaja in zahaja. Danes nič več dosti ne hrepenijo po sreči. Kje naj bi jo vendar dosegli? Sanje, ki so jih v mladih letih še nosili s seboj, so se razblinile v trdem delu. Navadili so se vsega: trpljenja, stradanja in zaničevanja. Ni jih mogla doleteti več nobena velika muka: na vse so bili pripravljeni.

Tudi doma so kopali sami. Redke so bile besede, ki so jih drug drugemu ponujali. Le Mica in Fefa sta še tu pa tam kaj poklepetali, Franček pa je tuhtal sam pri sebi. V njem so se razpredali novi načrti, ki se jim je predajal dan za dnem bolj. V mislih se je zatekal v mesto, kjer bi bil prost in bi se izognil vsemu. Doma pa se nikamor ne premakne naprej. On pa bi hotel nekaj postati, da bi ne bil večno priklenjen na ta kos njive in vinograda, o katerem še ne ve, če bo njegov in kdaj. Ko bo že star in mu ne bo nič več zanj.

Oče je ves dan hodil od njega do Fefke in od Fefke do Mice, se ob vsakega obregnil, da ne dela prav. Franček pa se ni dal učiti vsake malenkosti.

Ko vendar oče ni nehal, ga je sin nahrulil: »Ne brundajte vedno! Rajši se lotite kakega dela, če imate tako spočite roke kot jezik!«

To je očeta dvignilo. Ni bil vajen, da mu lastni sin brusi take besede. Njega so morali vsi spoštovati in ga ubogati. Zardel je in se zagnal proti njemu s kolom, ki ga je imel v roki. Fefka in Mica sta kriknili. Franček je odskočil in ozmerjal očeta v obraz s pijanim razbojnikom.

»Boš že videl, kdo je pijani razbojnik! Naučim te pokorščine. Če se je pri vojakihi nisi naučil, pa se je boš pri meni. Misliš, da sem tvoj pes! Poberi se od hiše in drugje počenjaj svoje manire. Tu jih ne boš, dokler bom jaz gospodar! In to bom še dolgo. Ti, zelenec!«

Oče je začel vpiti, da se je čulo na drugi breg in so se ljudje zbirali in poslušali. Mica in Fefka sta kopali naprej in trepetali zase. Franček pa je zbežal po lazju v grabo.

»Saj ni svet s plotom ograjen, da bi moral biti večno doma!« je govoril sam s seboj in krčevito stiskal pesti.

Po tisti noči, ki jo je Franček skrivaj prespal v krmu na kolarnici, je izginil. Nikomur ni povedal, kam gre. Viničarji so videli, kako jo je zgodaj zjutraj, ko se je komaj danilo, mahal po cesti mimo njihovih hiš. Tako je odšel in vsaka sled za njim je zmanjkala.

Tumpa pa se je streznil in ga je bilo sram. »Ženo imam v bolnišnici, zdaj je zaradi mene odšel še sin,« si je mislil. »Kaj hočem? Zdaj je šel! Nekoč se bo spet vrnil in bo rad prestopil prag domače hiše. Pretepel bi ga bil lahko, le od hiše bi ga ne bil smel pognati. Čeprav je nizka in uboga, vendar smo se pretolkli vsi pod njeno streho.« Potem pa mu je padlo v glavo: »Nekega dne pa bo zvalila cesta morda še katero izmed deklet in tako se mi bodo speljali kakor ptiči iz gnezda. Mi stari smo le dobri, dokler dajemo. Kdo se zmeni pozneje zate in te še spoštuje? Niti lastnega otroka ne smeš pokregati, pa se že pritožuje, da ga črtiš in goniš od hiše. Nekoč pa se bodo spet oglasili, ko boš zaprl trudne oči. Tedaj se bodo zbrali, da pograbiijo, kar je ostalo.«

»Pa naj se razkropijo, če jih tako miče v svet! Če sem že toliko zemlje premlel in preobrnil, bom še ta leta vzdržal!« je odločil kratko Tumpa in stopil pred klet.

Ko so opravili glavno delo, je šla Mica v mesto, da bi pogledala k materi. Naložila si je poln ceker kruha, suhih sliv in vina. Vlekla ji je, da ji ne bi dejala: »Zavlekli ste me v bolnišnico in me pustite samo!«

Zvečer se je vrnila čudno poparjena.

»Kako je?« jo je vprašala Fefka od daleč.

Mica je sklonila glavo. Težko ji je bilo govoriti. Končno ji je vendar zjekljala po tihem: »Nogo so ji odrezali.«

Fefka je obstala in planila v jok. Oklenila se je Mice, kakor bi ji zmanjkalo moči. Mico, ki se je hotela obvladati in tolažiti Fefko, je prav tako prevzelo z vso silo. Ihteli sta obe. Mica je videla vso nesrečo, ki je padla na hišo. In najbolj revna in pomoči potrebna bo mati, ki ne bo mogla hoditi. Ali samo ob bergli. Pred očmi ji je lebdel še vedno izmučen materin pogled, ki je tožil in tolažil, a obenem čudno globoko prodiral in izpraševal, kako je doma. Doma je zdaj samo jok. In kaj šele pride?

Ko je prišel oče domov in mu je povedala, je obstal kakor okamenel. Iz sebe ni mogel spraviti besede. Obrnil se je in prav tako brez besede odšel. Ko se je vrnil, so govorili ves večer samo še o tem. Mati se jim je smilila.

Oče že ni hotel več poslušati. Odkreval je v klet. Dekleti sta se spogledali. Vedeli sta, da se bo spet napil. Nobena ni upala črhni besede. Molče sta se odpravili spat.

Slekli sta se in legli. Nad njima je ležalo nekaj mučnega. Sami sta bili v vsej hiši. Morali sta poslušati, kdaj se bo privlekel oče, da mu bosta odprli. Ko sta pomislili na očeta, sta videli tudi Frančka, ki zdaj tava Bog ve kje in išče službe.

»Počasi bom morala še jaz od hiše,« je vzdihnila Mica.

»Kako to misliš?« se začudi Fefka.

»Težko ti povem, Fefka. Mučna stvar je! Bolje, da molčim!«

»Ne, saj meni lahko vse poveš. Saj me poznaš!« jo tolaži Fefka. Okrenila se je k Mici in jo prijela za roko. Čutila je do nje neko toplo sočutje, ki se je med njima pokazalo le redkokdaj. Zdaj, ko je videla, da leži na Mici nekaj velikega, ji je bila čisto blizu.

»Od kolin sem se že vleče. Pa sem mislila, da ne bo res. Vendar čutim, da bo prav tisto, česar sem se tako bala!« ji s strahom pove Mica.

Obrne se k zidu, kakor bi se bala, da ji Fefka vidi zardeli obraz in bere iz njega vso zatajeno trpljenje zadnjih dni. Zunaj pa je sanjala aprilsko noč in tih vetrič je razganjal popje drevja. Od natona pod oknom pa je prihajal vonj po rumenem drenovem cvetju.

Fefka jo je pogledala, Mica pa je samo zaihtela.

Fefka ni nič več izpraševala. Vedela je dovolj. Vse ji je bilo jasno. Tudi to, zakaj ni Lojzek zadnje čase več tolikokrat prišel pod okno in zakaj je stala Mica večkrat na samem topo zamišljena. V njej se je dramilo novo življenje.

Zunaj je prav tedaj zabrundal oče in udaril s pestjo po vratih, da so zaškripala.

»Napravite, kakor hočete! Nobenega ne bom držal nazaj!« je momljal in se opotekel. Zagnal se je v hišo in se zvalil na posteljo. Za njim je smrdelo po vinu in žganju.

4.

V sredini maja so pripeljali Tumpovko iz bolnice. Rana, kjer so ji odžagali nogo, se je napol zacelila. Po berglah se je zibala proti hiši. Fefka in Mica sta ji pomagali do podstenja. Tam sta jo posadili na stol, da je mogla sedeti in zreti v Kokolov breg, ki je bil ves v cvetju in zelenju. Trava je bila že precej visoka, gorice so se odele v zelenje, le sivo kolje je še tu pa tam molelo kvišku.

»Kako lepo je zdaj tu! Nisem mogla ostati več v mestu, ne v bolnici. Tu je življenje in lepota, tam pa vidiš samo zidovje in čuješ samo stokanje,« je zmajevala z glavo.

»No, zdaj si le prišla!« je dejal Tumpa, ki se je privlekel z gorice. Skoraj se je zavalila s stola, ko je hotela vstati in stopiti k njemu. Spozabila se je bila, da ima samo eno nogo.

»Odkar te ni, je bilo doma vse prazno. Še Franček se je odvlekel od hiše, ker ni hotel več ubogati in delati, kakor sem jaz hotel,« je potožil Tumpa.

Mica in Fefka sta se spogledali. Mica je hotela zavrniti očeta, pa je rajši pogoltnila besedo. Stopila je nekaj korakov proč, se naslonila na slivo in gledala v grabo. Tumpovka pa jo je nekajkrat zaporedoma premotrila od vrha do nog. Nekaj se ji z njo ni zdelo v redu. Mica je postajala zadnje čase tiha in že v bolnici, ko jo je prišla obiskat, se je kam zagledala, dokler je ni Tumpovka z vprašanjem zdramila iz sanjavosti.

»Pojdita zdaj! Gotovo je na ložini dosti dela. Jaz bom tu malo posedela,« je dejala Tumpovka dekletoma.

Odmaknili sta se za ogel in Tumpa je stopil bliže, da bi se pomenkoval z ženo. Saj je minilo precej časa, odkar se nista videla. Potožila mu je vse bolečine, odkar nista bila skupaj. Opisala vsak dan posebej. On pa je samo pritrjeval. Vesel je bil, da se je vrnila, čeprav sta se prej pogosto sporekla. Povedal je še on svoje, kaj je doma, kaj

pri sosedih in kaj namerava napraviti z vinom, ki je njegov največji pridelek.

»Misliš, da se ne bi izplačalo, če bi napravili vinotoč?« je dejal in malo počakal, da bi dobil odgovor. Tumpovka pa je imela še drugo stvar v mislih in je to skoraj preslišala.

»Zdaj bi šlo! Vroče bo in ljudje bodo težko delali. Doma pa nima skoraj nihče več pijače. Brez pijače pa človek težko kosi in škropi. Mislim, da bi zdaj šlo,« je dejal ženi. Na vse drugo je pozabil, hotel je spraviti le vino v denar. V bolnici ga je čakal dolg in popravil je bilo na vseh koncih polno. Še premalo bo dobil.

»Pa kdo bo večno stal v kleti in čakal ljudi!« je dejala žena.

»Če ne bom jaz, boš pa ti; saj kaj drugega boš težko delala. Tam boš že sedela in točila, če bo kdo prišel.«

Spet je pomolčal in na tihem računal.

»Šest sto litrov bi ga stočil, če bi šlo. — Zdaj bi moral začeti, če me kdo drugi prehit, je z menoj konec.«

»Ali bi ne bilo boljše, če bi ga skupaj prodal, kakor pa da boš imel s stvarjo skrbi? S tem bo mnogo jeze in nevšečnosti. Marsikdo bo pil in nič plačal. Kaj mu potem moreš? Eden takšnih je Ivančič. Saj veš, da ne moreš viničarju ničesar vzeti. Prazen trebuh lahko dobiš, da mu ga napolniš. Izpil bi pa menda, če bi sama peklena kača čepela na vinu.«

»To je vse res. Ali glej: računaj! Kupci mi ponujajo zanj dva dinarja. Največ dva in pol. Kaj hočeš s tem? Če pa ga sam nastavim po štiri ali pet — in to menda ni predrago — mi vendar pride na tri dinarje in še nekaj čez. Razen tega ga lahko človek včasih poleg koga še kak kozarček srkne. Zdi se mi, da bi bilo kljub temu boljše, če ga točim sam.«

»Kaj pa plačila? Takse, koleki in ne vem kaj še vse drugo?« ga opozori stara.

»To sem že odračunal. — Če tega ne bi bilo, bi še šlo. Če ni to krivica, potem je sploh ni na svetu: svojo krpo vinograda imaš. Ko je dobra letina, prideláš komaj toliko, da se rešuješ iz dolgov in za silo oblečeš. In od te zlate kapljice, od te malenkosti, ki si jo sam s krvavimi žulji pridelal in zanjo trpel od pomladi do jeseni, moraš plačati še takso, če jo hočeš stočiti doma. Vino moraš dati skoraj zastonj — dva ali tri dinarje, kaj je vendar to v primeri s stroški in z delom, ki si ga imel vse leto — povrhu tega pa še takse v denarju! Ta je pa lepa!«

»Je že tako urejeno na svetu!« ga tolaži žena.

»Kaj tako urejeno! Potem naj bo še to urejeno: ko boš potreboval denar za galico in apno, za kolje in gnoj, ko bo treba kopati in drugo delati, naj pridejo še takrat tisti ljudje, ki jim plačujemo in pomagajo. Samo takrat te poznajo, ko kaj imaš!«

»Ne bodi no tak! Prej pa so bile druge težave,« pravi žena.

»Saj vem, ali o tem ni vredno govoriti, ker ne bi bilo nič boljše,« se odhrklja Tumpa.

»Naredi, da bo prav!« se nasmehne žena. Sama je čutila, da se je zdaj njena veljava pri hiši zelo zmanjšala, zato mu je kar prepustila vodstvo gospodarstva.

»Frančka bi zdaj rabil doma, pa se je potegnil. Misli, da bo drugje živel brez dela. Le naj poskusi. Saj je dovolj star.«

»Že, že! Ali tudi to ni bilo lepo, da si ga hotel napasti s kolom. Saj ti je vedno pridno delal. Kaj pa se napiješ, da potem ne veš, kaj delaš!«

O, Tumpovka je vedela, da se vsako zagovarjanje otrok grenko poplača. Hudo je, hudo. Če bo to res, kar se ji zdi in kar misli o Mici, potem bo to prvo tako plačilo. Zdaj je spoznala, da bi res bilo bolje potegniti z možem, kakor pa hoditi svoja pota. Vedno je zagovarjala otroke, posebno Mico, ko je začela hoditi z Lojzkom. Stari se je dan za dnem kregal in jo hotel pretepati, ona pa tega ni pustila in jo je opravičevala: »Nekaj pa vendar mora imeti od mladosti. Saj ve, kaj dela!«

Zdaj bo prišla za to kazen. In ta kazen bo hujša za mater kakor za Mico. Če bi jo bila vsakokrat ozmerjala in ne branila pred očetom, bi bilo drugače.

»Mogoče pa le ni res? Sem se zmotila. Da bi le bilo tako!« je dejala sama pri sebi, da jo je mož poškilil in se čudil njenemu šepetanju.

»Kaj si se zmotila? Saj sem jaz prav računal. Popoldne grem k financarjem, da bom prijavil vino in uredil vse potrebno. Nič več ne bom čakal,« je dejal in se odvrnil za hišo klicat Mico, da bi pripravila južino.

»Kaj na Mici nisi zadnje čase ničesar opazil?« ga je vprašala Tumpovka, ko se je spet vrnil.

»Kaj bi vendar opazil? Misliš, da sem imel časa za opazovanje? Delati je bilo treba, saj od tega živimo!« je odvrnil trdo.

»Meni pa se zdi, da nekaj ni v redu z njo. Samo poglej jo!«

Mica je prišla vsa zasopla in držala roke pod predpasnikom. Oba sta jo premerila z očmi, da je zardela in je s hitrimi koraki odšla v kuhinjo. Skoraj se je razjokala.

»Ah! Bog se usmili! Zdaj bo izbruhnilo, da ne bo moči prestati. Oče bo vse zapodil od hiše,« je dejala, ko je vlekla črn pisker iz peči.

Zadnji teden ni našla nikjer miru. Vznemirjalo jo je, če jo je kdo meril z očmi po telesu. Zdelo se ji je, da je vsakemu jasno, kaj se je z njo zgodilo, in da ne more več tega skriti. Njene oči so begale tako plaho in proseče po ljudeh, s katerimi je prišla skupaj, kakor bi prosile,

naj je ne izdajajo. Ali to ni bilo najhujše. Tisto je še čakalo. Oče bo zbesnel, še mati jo bo zasovražila. Vrgli jo bodo čez prag in ozmerjali z najhujšimi psovkami. Potem bo večno zbadanje in spotikanje.

»Moj Bog!«

»Boš skoraj prinesla?« je kričal oče iz hiše, ki je že čakal za mizo z žlico v roki na južino.

Molče je postavila skledo na mizo in stopila k materi.

»Mica, kako je s teboj?« jo je tiho vprašala mati. Prijela jo je za roko, kakor bi se bala, da ji bo zbežala.

Mica se je stresla po vsem životu. Kri ji je zalila obraz. Zdelo se ji je, da jo je potlačil k tlom težek kamen. Zdaj je prišel trenutek, ki se ga je tako bala. Ni vedela, kaj naj bi odgovorila. Tajiti ni mogla več.

»Nisem sama kriva!« je dejala in topo zapičila pogled v tla. Izmaknila se je materi iz rok in bežala na ložino. Predpasnik si je pokrila čez objokani obraz in tulila po bregu navzdol, da jo je Fefka s strahom gledala.

»Kaj nisi sama kriva! Ali sem mogoče jaz!« je kričala mati in mahala z rokami, kakor bi jo hotela potegniti nazaj.

Stari je prikrevsal iz hiše z žlico v roki.

»Kaj je? Kaj je bilo?«

»Ne vprašuj me! Saj sem ti rekla, da ni v redu z njo. Spečala se je! Zdaj pa imaš vraga!« je rohnela, da so ji sline pršile iz ust.

V skoku se je pognal za Mico proti ložini. V desni je še držal žlico in mahal z njo kot z nožem.

Fefka je zagledala očeta, ki je hitel čez ložino v grabo. Po debelem grudju je skakal in krilil z rokami in vpil.

»Bežive, Mica!«

Obe sta zavili v gozd za hišo. Hiteli sta, kar so ju nesle noge, da bi se skrili pred pobesnelim očetom. Jokali sta. Že se je hotela Mica ustaviti. Počakala bi bila očeta, naj napravi z njo, kar hoče. Fefka pa jo je sunila naprej in spet sta dirjali med drevesi. Počenili sta že daleč stran v praprot in prisluškovali. Še vedno je prodrla do njunih ušes očetova jeza:

»Vlačuga!«

Mica je ihtela in se vsa zmedena naslonila na Fefko.

Čez precej časa sta odšli na ložino. Očeta še ni bilo doma. Mati pa se je neprenehoma usekavala od joka in Mica se je bala, da bi je v kakem kotu ne naklestila kot otroka.

»Ta sramota! Moj Bog! Kaj si naredila?« jo je oštevala.

Na tihem pa si je očitala, da je sama vsega kriva, ker jo je zagovarjala pred očetom. Pa kaj je mogla zdaj za to! Otroka bo treba zibati

in odgojiti. Mica pa bo delala na ložini, v gorici, na lazcu in vodila gospodinjstvo kakor do zdaj. Življenje bo moralo iti po pravem tiru naprej!

Zbolela jo je v nogi, da se je oprijela in vzdihnila. Pri tem pa jo je toplo presunilo ob srcu:

»Bom pa za pesterno.«

(Dalje.)

Severin Šali | Nočna pesem

Dnevne luči so umrle,
vetri v daljo odhiteli,
rože čaše so zaprle,
čutiš: ptiči so odpeli.

Vas je na zeleni dlani,
kakor senca iz skrivnosti.
Zvezda utrinja se, ob strani
nama pada v globokosti.

Gore v dalji so koprena,
ptič molče hiti nad brezni.
Noč drhteče ko antena,
čas je rojstva in ljubezni.

Vse od čudnih tajn je živo:
kamen, roža, zemlja, trava,
veter diha v gozd in njivo,
v strunah klasja pritrkava.

Mesečina nate sije,
sence so ves kraj pretkale.
Dvoje src nemirno bije,
ure naju so čakale.

Z roko mi oči zasloni,
vodi me na pot med vrta,
Tam mi vtrgaj in pokloni
cvet življenja ali smrti.

Jože Krivec | Dom med goricami

5.

Prve dni junija so se že ljudje ustavljali ob Tumpovi kleti na vrhu. Na brunu pod kapom je bila pribita deska z napisom: Vinotoč — liter 5 dinarjev. Pred kletjo je napravil Tumpa nekaj klopi iz navadnih desk, da so ljudje lahko posedeli na njih in pili. Pri cerkvi je v nedeljo dal oznaniti, da bo točil dobro vino. Dobro je bilo, da se je zvedelo še po Polju. Poljanci so tudi radi šli v Haloze, ker so tam dobili boljše vino kot v gostilnah.

»Bomo videli, če bo šlo!« je razlagal Tumpa po rani maši možakom. »Le pridite kaj pogledat popoldne. Poskušali ga bomo!« jih je vabil.

Popoldne je sonce žgalo, da so hodili moški v srajcah z visoko zavihanimi rokavi. Zbirali so se, da bi šli na Tumpov vinotoč. Pa nihče ni hotel biti prvi.

»Če bi kdo drugi šel, grem še jaz,« je dejal vsakdo.

Končno so le prihajali. Prvi je bil viničar Ivančič, ki je imel najbliže. V žepu je krčevito stiskal pest s kovačem, da ga ne bi zgubil. Dva dni je moral delati zanj, trdo delati od jutra do večera, zdaj pa ga je nesel, da se bo pokrepčal. Kočarji so prihajali, viničarski sinovi in hčere, ki so hodili že na dêro in so si služili za kruh. Le večjih kmetov ni bilo videti med njimi.

»Bog daj srečo!« so pozdravljali Tumpa v kleti, ki je točil. Najmanjši sodček, ki je držal komaj kakih sto litrov, je udaril na pipo. Bal se je, da ne bi šlo in bi se mu vino skisalo. Takega pa potem ne more nikomur več prodati. Zato pa ni načel večjega polovnjaka. Poskušati mora, če se bo stvar obnesla.

Ljudje so posedli po deskah in pili. Po dva skupaj sta naročila liter in ga vlivala vase.

»Hej, to pa je kapljica!« se je širokoustil Ivančič. Saj sem vam rekel, da ima dobro roko. Tega si pa človek privošči.«

Ženske so sedle k možem, fantje in dekleta pa so se pomešali med seboj. Ti so posedli na sépu v gorici. Klopi so bile vse polne, zato so mladi sedeli na zemlji. Saj se je bila že segrela in se ni bilo treba več bati prehlada. Sonce se je uprlo proti kleti in trsje je že toliko razgnalo, da je metalo malo sence na ljudi.

»Ta pa je začel v najlepšem času. Zdaj mu bo šlo!« so govorili ljudje. »Dobro ga je pogruntal. Ne bo mu ga treba ponujati v mestu.«

»Pride še košnja, škropljenje in ljudje mu bodo to raznosili, da ne bo vedel kdaj. — Poglejte, kako letos lepo kaže! Grozd pri grozdu. Če se bo to obneslo, — Bog daj — ga bomo še pili, kaj, Tumpa?«

»Seveda ga bomo! Bog daj, da bi šlo po sreči!« je odvrnil in nosil vino. Obraz so mu prepregle mehke poteze, srce se mu je smehljalo v tihi sreči. Od same zadovoljnosti ni vedel, kaj bi govoril.

Proti večeru mu je zmanjkalo posode. Vso, kolikor je je imel v kleti, je že znosil ven. Fefka je morala hiteti domov po piskrce in stare vojaške šale. Če drugega ni bilo, je moralo biti tudi dobro. Saj je vseeno. Nihče se ni oziral toliko na posodo, iz katere je pil. Samo da je teklo vino po grlu.

»Posode nimam več,« je potožil Tumpa fantom, ki so prišli s Polja. Pet jih je bilo. »Malo boste počakali, da bo Fefka kaj prinesla.«

»Tako napravi, kot so nekoč nam!« pravi kočar, ki je bil muzikant. »Igrali smo za god. V hiši je bilo polno ljudi in porabili so že vse kozarce. Za nas muzikante jih niso več imeli. Pa veste, v čem nam je prinesel gospodar vina?«

»Hej, v klobuku!« se oglasi Ivančič.

»Ne! Kaj še! V nočni posodi.«

»Fuj!« Vsi so se krohotali, ženske pa so pljuvale predse.

»Kaj, pijmo rajši!« pravi muzikant. »Ampak, da boste vedeli: tista posoda še ni bila rabljena.«

Potem so zapeli in se gugali sem ter tja: »Kak' lušno je pač na tem sveti — —«

Debeli in hripavi glasovi so se trgali, kakor bi tolkel po počenem piskru. Bilo jim je prijetno, da so si lahko privoščili vina in pri njem pozabili na trpljenje vsega tedna. Kdo bi pač večno samo garal? Včasih je treba na to pozabiti in malo zaživeti. Ob dobri kapljici pa človek najlaže pozabi vsakdanje stvari.

»Najbrže ne bomo več dolgo. Zdaj še porabimo nekaj, s seboj ne bomo nesli ničesar,« je kimal stari kočar in si brisal solzne oči. »D drugega nimamo dobrega na svetu kot to ljubo kapljico. Pijmo jo! Saj moramo vse leto težko delati, preden kaj zraste. Pijmo! Živijo!« Visoko je dvignil kupico in jo izpraznil.

Potem se je izvila pesem iz grl mladih ljudi, ki so sedeli na sépu. Dekliški glasovi so tako nežno in čisto doneli, kakor bi prihajali z neba. Njihovi glasovi so srčni in mehki, saj so vsi v tisti dobi, ko duša tako hitro vzdrhti. Okrog njih v gorici je mlado življenje: grozdje raste in obeta se dobra vinska letina. Njihova pesem in oni sami niso nič drugega kot življenje. Vsi hribi in grabe so polne tega življenja in pesmi. Zbrali so se, da se odpočijejo, zapojejo in popijejo kozarček vina, pridelanega s krvavimi rokami. Jutri se bodo spet razšli na delo in rovali vsak na svojem koncu po zemlji. Tedaj ne bo časa misliti na pesmi.

Za kletjo sta stala Fefka in Jakec. Odmaknila sta se malo od prevelikega hrupa, da sta se mogla pomeniti stvari, ki so jima ležale na

srcu. Jakec bi bil kar najrajši odšel s Fefko kam v grabo, kjer bi bila čisto na samem, pa je morala tu pa tam pomagati očetu v kleti. Izplaknjevala je kozarce ter nosila vino, oče na vseh koncih ni mogel biti sam. Vendar se je malo utrgala in odšla k Jakcu. Ko pa je z njim vendar tako lepo! Oba to vesta in tudi vsi mladi, ki sedijo na sépu. Bog ve, zakaj tega stari nočejo razumeti!

»Veš, Fefka, vedno sem si želel proč, zdaj pa se bojim poti od doma,« je potožil Jakec. Z roko se je uprl na bruno in se tako pomaknil bliže k Fefki, ki se je s hrbtom naslanjala na bruno.

»Misliš res tako kmalu oditi? Kaj naj potem jaz počnem?« Fefka dvigne obraz in ga spet povesi. Če bi bil imel Jakec toliko moči, bi jo bil ta trenutek pritisnil k sebi. Vendar si tega ni upal storiti. Vedel je, da mu bo hudo po njej in da bo do dna spoznal svojo ljubezen šele v mestu, ko bosta že daleč drug od drugega. Kako rad bi jo objel in ji pokazal, kako gori ves samo za njo. Pa se je bal, da ga ne bi kdo videl in se potem smejal njegovi nerodnosti.

»Res! Res! Jurmanov Drašek mi je pisal, da moram prvega nastopiti, drugače bodo vzeli koga drugega.«

»Če je tako, potem pač moraš! Ni pomoči!« je potožila in nategovala zmečkan predpasnik.

»Saj lahko prideš tudi ti za menoj,« je rekel Jakec kar tjavdan, da bi jo potolažil.

»Zakaj pa ne! Ti mi kaj poiščeš. Boljše bo gotovo kot tu hoditi po dêri in garati od jutra do teme za nekaj dinarčkov. Mislim, da bi si v mestu laže prislужila denar kot tu. Samo treba bi bilo kaj poiskati; za prvo silo bi bilo dobro, kar bi se dobilo.«

»Bi res prišla?« jo je smehljaje vprašal in jo prijel za obe roki. »Za mano bi prišla?« Kaj takega ni pričakoval. Bilo mu je lepo pri srcu in pritisnil je svoje lice k njenemu. Zdelo se mu je, da je z življenjem navezan nanjo in brez nje ne bo mogel storiti nobenega večjega koraka.

Tedaj jo je oče poklical. Zmeden je bil v tem trenutku in ni našel besede, s katerimi bi ji hitro povedal, kar je še hotel.

»Fefka, pobrigal se bom! Moraš priti za menoj! Nama bo še lepo!« je vzkliknil. Ona pa se mu je izvila iz rok in zbežala k očetu.

Ljudje pred kletjo so peli. Jakec je stopil k njim in pel kot malokdaj.

Skoraj do večera so se veselili. Sonce je že zašlo, ko so se starejši odpravljali vsak na svoj kraj. Nekaj fantov je še ostalo. Poljanci so se napili, da niso vedeli domov. Hoteli so še izzivati, pa so jih haloški fantje vse položili na sép, da si niso upali več govoriti. Počasi so odkrevsali po klancu ter zašli.

Ivančič je kimal na klopi. Sam pri sebi je hvalil vino. Stati ni več mogel. Kakor hitro se je dvignil, se je že spet opotekel nazaj na klop.

S krvavimi očmi je škilil okrog sebe. Sline so se mu cedile iz ust, sam pa je venomer ponavljal: »To je kapljica! Ta pa že!«

»Spravite ga domov, da ne bodo z njim še kake komedije!« je prosil Tumpa fante in jim natočil za to liter vina.

Ko je pala noč, so privlekli od nekod staro kripo, ga naložili in zapeljali domov. Nič ni vedel, kaj se z njim godi. Za njim sta dva pela žalostno pesem. Pred viničarijo so ga zvrnili na tla, da se je zbudil. Začel je preklinjati in se zaganjal za njimi. Bil je pijan, da se je le napol dvigal in spet padal nazaj v mehko travo. Še je brundal, dokler ni spet zaspal na hladni zemlji.

Tumpa je prešteval denar, ki ga je dobil. Bil je zadovoljen. Bo šlo, si je mislil. Začetek je dober. Ko je zaklenil težka hrastova vrata kleti in namenil iti domov, se je spet postavil pred klet in mislil: Tu bi dal izkopati in sezidati klet. Nad njo pa bi bila hišica s pečjo. Samo vino naj prodam, da bo denar tu!

6.

Prihodnji teden so vsepovsod kosili in sušili. Trava je bila zrela in nihče ni hotel imeti slabe krme. Tiste dni so bili vsi zaposleni. Celo otroci so morali pomagati pri delu. Grabljali so in obračali. Tega, kar so storili otroci, ni bilo treba odraslim. Pri sušenju je treba prijeti za delo, kadar vreme streže. Tedaj človek ne sme držati rok križem in se pritoževati nad utrujenostjo.

Tumpa je godrnjal neprestano okrog oglov zaradi Frančka, ki je odšel. Tožil je nad otroki, ki ne spoštujejo več staršev in gredo od doma kot ptiči iz gnezda.

»Vrag! Naj mi le še kdaj pride! Zdaj ga ni, ko bi ga tako krvavo potreboval. Kdo mi bo pokosil? Na stare dni se bom moral sam mučiti, kakor da ne bi imel otrok, ki naj mi pomagajo. Če se tisti nočejo malo pretegniti, ki bodo nekoč kaj dobili, čemu bi se jaz! Sem že preveč trpel za druge. Kdo bi se toliko klal na stare dni!«

Odkreval je v klet in čakal, kdaj bo kdo prišel po vino. Mica je vzela koso in se vlekla na laz kosit. Fefka ji je branila, pa se ni dala na noben način pregovoriti. Šla je in kosila, da ji je kikla opletala okrog telesa. Po čelu so ji drsele kaplje znoja. Pri vsakem zamahu je globoko vzdihnila.

»Ne bodi nora, Mica!« ji pravi Fefka. »Bomo že dobili kosce.«

Mica pa je delala do teme in prišla vsa zgarana domov. Kar omahnila je na posteljo, tako je bila zbita. To noč dolgo ni zaspala. Bolelo jo je in trgalo po vsem telesu. Zdaj pa zdaj jo je napadala slabost, vendar ni hotela nikomur potožiti. Še pred Fefko je molčala.

Drugi dan se ni mogla dvigniti. Nad boki jo je zasekalo ob vsakem gibu. Niti s postelje ni mogla. Šele tretji dan se je zvelkla in se silila, ker je oče prihajal prepogosto v hišo in nad njo godrnjal.

»Vsega tega bi ne bilo treba, če bi bila pametna. Zdaj boš pa imela! Zunaj je delo, ti pa ležiš. Ni dosti, da se je Franček odvlekel, zdaj še ti lenariš!« jo je obiral. »Za ležanje te res ne potrebujem pri hiši. Taki, ki samo jedo in ležijo, so v hlevu. Mi pa smo za delo. Zakaj še ti nisi šla za Frančkom, če je drugje vse tako z medom namazano!«

To je Mico dvignilo in z največjo muko se je odvlekla spet na laz. Pet koscev ga je oni dan pokosilo. Grabljati je bilo treba na vseh koncih in krajih. Težaki so delali doli v grabi. Danes bodo vozili krmo domov. Sama nase se je jezila, ker je vedela, da jim ne bo mogla dosti pomagati in bo morala prenašati očetovo pikanje.

Sonce je žgalo popoldne, da se je seno kar zvijalo od vročine. Moški so hodili s premočenimi srajcami. Sonce jim je žgalo v hrbte. V obraz so bili črni od senenega prahu in droba, le dvoje iskrecih se oči je bleščalo iz potnega obraza. Ženske so hitele grabljati. Še stara Tumpovka je skakala po bregu in se namesto na berglo opirala na grabljišče. Pomagala je. Kar je bilo blizu doma, so moški znosili v bremenih in v krpljah na kolarnico, ono v grabi pa so naložili na voz.

Na zahodu so se zbirale temne meglice. Malo so se še poznale na obzorju; počasi so rasle, kakor bi vzhajale iz vsemira. Ljudje so se jih bali. Plazile so se bliže in postajale vedno groznejše. Ko jih je Tumpa opazil, je divjal sem ter tja po laz, kakor bi se mu zmešalo. Segal si je v lase, se križal in se oziral proti zahodu. Vsakega posebej je priganjal.

»Le brž! Brž! Zvečer bomo spali!« je kričal, da so mu ljudje za njegovim hrbtom kazali jezike.

Ljudje so delali brez najmanjšega oddiha. Vročina jih je neznosno kuhala. Žejalo jih je, pa ni bilo časa, da bi se bili napili. Delali so in se gnali, da bi brž spravili krmo pod streho. Škoda bi bila, če bi jo dež.

Ko so pripeljali naložen in z žrdjo povezan voz domov, so bili oblaki že skoraj nad njimi. Votlo je gremelo in se bliskalo, da je jemalo vid.

»Hitro, hitro!« je skakal Tumpa okrog voza. Voz so postavili pred oslco, da bi zmetali krmo na kolarnico. Pod njo ga niso mogli postaviti, ker je bil visoko naložen, tramovje pa prenizko.

Dva sta metala z voza, da je šlo hitreje. Veter je že pritiskal v drevje in lomil listje. Krmo, ki je bila lahka, je nosil preko strehe v zrak. Nebo je žarelo neprestano in treskalo je prav blizu. Ženske so se križale in trepetale. Delali so, da jim je kar lilo po umazanih telesih. Zunaj je hladil vlažen veter, na kolarnici pa je morila grozna soparica. Človek bi se lahko zgrudil od vročine. Vendar niso smeli odnehati. Vsak trenutek je zlata vreden.

Po sosednjih bregovih je že deževalo. Zamoklo je šumelo in hrumelo. Nič dobrega se ni obetalo. Tumpa je snel z glave klobuk in se ozrl proti meglam. Nekaj je šepetal. Veter je piskal, da je vzdigovalo streho na hiši. S slemena je trgalo slamo in jo nosilo čez grabo na drugi breg. Zdaj pa zdaj je padla kaka debela, svetla kaplja.

Po vrhu so bežali ljudje. Zatekli so se pod kap Tumpove kleti. Tam so se skrili vsaj malo pred neurjem. Dalje ne bi mogli uiti. Tumpovka je privlekla iz kuhinje dvojne burklje in jih položila navzkriž proti nevihti. Pravili so, da to pomaga in odžene točo.

Delavci so vrgli zadnjo krmo pod streho. Voza že niso imeli več časa potisniti pod kolarnico. Kakor bi trenil, so se ulili debeli curki dežja. Tumpa je stal z delavci pod kolarnico ter bil zadovoljen, da so vse srečno dobili domov.

»Hvala Bogu! — Če bi bili malo zamudili, bi nam jo zmočilo. Zato pa je dobro, če se človek zgane, ko je treba.« Gledal je po bregovih, ki so jih bičali močni deževni curki.

Neprestano se je bliskalo in treskalo, da so se čutili sunki celo v zemlji. Veter je vlekel, kakor bi hotel vses kupaj odnesti v grabo. Z veliko težavo so zaprli vrata kolarnice.

Ženske so se stisnile, ko je začela udarjati po deskah toča.

»Tako. Zdaj pa je tu!« je zastokal Tumpa. »Bog nas obvaruj!« je prosil in sklepal roke. Vse je spreletela neka groza in umolknili so, kakor bi se jim bile besede zataknilo v grlu. Le oči so nemo boljčale pred se.

V naslednjem trenutku se je vsipala kar suha. Po deskah je ostro tolklo in tu pa tam je katera prebila tenko slamnato streho ter priletela v kolarnico. Kadar je veter potegnil močneje, je zarožljalo po deskah, kakor bi bil kdo zagnal v nje pesti svinčenih krogel. Ženske so se tesneje stisnile. Mnoge so zajokale. Mica je stala nepremično naslonjena na bruno. Na licih se ji je razlila čudna bledica.

Stemnilo se je skoraj popolnoma od nevihte. Bliski so rezali še močneje v temen prostor in se zajedali v duše haloških ljudi, ki so jokali.

»Kaj nam bo zdaj storiti? Vse bo šlo! Vina ne bo, jabolk ne, na ložinah pa bo tako vse stolklo. Usmili se Bog nas, ubogih ljudi!« so molili in tarnali. Sklepali so roke in jih vzdigovali kvišku. Pokleknili bi bili na gola kolena, če bi kaj pomagalo. Bolelo jih je, kot bi jim bičala toča ranjena srca. Obraze so si zakrivali z rokami, toda žareči bliski so našli pot skozi zdelane dlani.

Ko se je drugo jutro zdanilo, so s strahom odpirali vrata. Celi kupi ledenih koščkov so še ležali po travi. Drevje je stalo brez listja, trsje stolčeno, da sploh ne bo več ozelenelo. Trava, kjer je še niso pokosili, je ležala zbita v tla. Cele veje je veter nanosil za hiše.

Vsi strti so hodili kočarji po goricah in pobirali zlomljene in stolčene vejice z grozdem v roke in jih skoraj poljubovali. V eni sami uri je bilo uničenih toliko skritih sanj in načrtov. Lačni in napol nagi bodo morali hoditi ti ubogi ljudje. Denarja ne bo od nikoder, zaslužek je majhen. Poslej pa še tega ne bo! Živeti bodo morali z muko in stradanjem.

Prezgodaj so se veselili dobre letine.

»Kako slabo si naredil Tumpa, da si stočil vino! Zdaj bi ga lahko prodal draže, pa ga ne boš imel,« si je Tumpa belil glavo, ko je hodil po gorici in gledal ostanke stolčenih mladik.

»Če bi vedel človek naprej, kaj se bo zgodilo, bi napravil marsikaj drugače.«

In prav v tem obstoji največji vozal življenja!

7.

Jesen je bila žalostna. Nič niso peli črički, ki bi oznanjali trgatev, tudi klopotev je bilo malo. Le tu pa tam so pred hišo ali na drevo zanesli otroci majhne klopote, ki so jih sami naredili. To je bil samo nekak spomin na prejšnja leta. Ljudje so se vdali usodi. Ni jim preostalo nič drugega. Morali bodo živeti, kakor se bo pač dalo. Vseposod se bo poznalo. Kruha ne bo, davkov ne bodo mogli plačati, za zimo ne bo obleke in ne obuvala. Vsakdo bo moral trpeti: od najmanjšega do največjega.

Tumpa je venomer tarnal, da bi si izbil iz glave neprijetne reči. Prej je računal, da bo na pomlad zidal novo klet. Od kod neki? Za vino je stržil premalo, da bi poravnal račun v bolnišnici. Kako bi mu moglo ostati še za kaj drugega? To leto pa je vse vzela toča. Njegovi računi in načrti so prekržani. Lepo si je hotel urediti dom, preden bi ga izročil kateremu izmed otrok. Zdaj si je bil na jasnem, da je zaman trpel in stiskal denar.

Mica se je zvila v posteljo. Bližal se je njen čas. Fefka je morala seči po delu. Preselila se je v hlev na Frančkov ujdrc. Bila je izmučena od napornega dela in bi ji Micino javkanje ponoči kratilo že tako kratke ure spanja. Morala se je odpočiti, da je lahko podnevi delala.

Stara Tumpovka je že vlačila skupaj vse dni cunje za plenice.

»Nekaj vendar moram prej poiskati!« je odvrnila, ko jo je stari obiral. On se le ni mogel vdati v to stvar in je hotel večkrat s palico nad Mico v hiško. Mati ga je komaj zadrževala in speljala pogovor drugam, da se je pomiril.

»Zakaj se sploh brigaš za to?« je silil vsak dan v njo. »V miru jo pusti! Naj si sama vse priskrbi! Če je našla pankerta, bi še drugo!« je brundal okrog voglov. »Samo tistega njenega bi rad enkrat dobil v pesti.

Le naj pride, bo videl, kako bo letel v grabo. Oba lahko gresta! Pred mojimi očmi se ne bosta shajala. Ne, tega ne!»

»Ne smeš biti tak! Zdaj je že, kar je. Saj je tvoja hči!» je govorila Tumpovka.

Tudi ona jo je v začetku sovražila in se znašala nad njo. Zdaj se je pa nekako pomirila. Zamislila se je in spoznala, da se ne da drugače pomagati. Mica je vendar njena hči in sovražiti je ne sme. Otrok, ki ga bo imela, tudi ni ničesar kriv, da bi ga zaničevali. Na tihem se je celo veselila, da bo mogla majčkeno živo stvarco vzeti v naročje in jo zazibati. Nekoč se je tega prav tako veselila, le da takrat ni imela mnogo časa za take stvari. Opravila jih je le bolj mimogrede in se gnala za delom. Zdaj pa je stara, hoditi ne more in lahko bo čepela cele dneve z otročkom ter ga negovala. Mica pa bo lahko brez skrbi na delu.

Ko je tako razmišljala, so ji zagoreli v duši spomini na prva leta materinstva. S kakim veseljem je čakala otrok, čeprav si ni obetala od njih nobene pomoči. Hotela jih je le imeti, vzgojiti in se jih veseliti. Vedela je, da je gledal mož na vse čisto drugače, zato pa je tudi zdaj razumela, če se ne more sprijazniti.

Nekega dne pa se bo mogoče vdal in vzljubil tudi tega otročka, ki ga bo lepo prosil: »Dedek! Dedek! Povejte mi kaj iz starih časov!«

Najbrž se bo tedaj ves omehčal, pogledal vase in vlival v mlado srce tisto ljubezen, za katero prej nikoli ni bilo časa, pa jo mora nekomu dati, preden se poslovi. Saj se na stara leta skoraj vsakdo omehča in postane dober kot otrok.

»Bog se usmili! Kako se je le zgodilo?« je tarnala Tumpovka neko jutro, ko je prišla Fefka iz hleva. Z rokavom jopiča si je brisala solzne oči.

V hiški je Fefka zagledala na cunjah otroka, ki pa se ni gibal in ni vokal. Dotaknila se ga je. Bil je napol hladen. Mica je ležala smrtno blede v postelji, okrog ust so se ji zarisale neke grozne poteze, da je skoraj ne bi spoznala. Oči so boljčale v strop. Medel žarek jutranjega sonca, ki je prihajal skozi okno, se je poigraval na njenem vzglavju.

»Kaj se je zgodilo mati, da je otrok — — —« je šepetaje spraševala Fefka.

»Saj vidiš — —« je hlipala mati in globoko zajemala sapo, kakor bi jo dušil zatajen krik. Njen glas se je tresel, z rokami si je zakrivala solzne oči.

»Mrtev je! Ah, revček!« je ihtela.

»Saj sem ji rekla, naj se ne muči več z delom. Komaj je že hodila, pa se je še vedno gnala,« je zatrjevala Fefka in strmela v trupelce.

»Oče bi tudi bil lahko na to pomislil,« je zamrmrala jezno Tumpovka.

(Dalje.)

Jože Krivec | Dom med goricami

8.

Zima se je vlekla. Vsi so se je naveličali. Čepeli so v koči, da bi lahko zasmrdeali. Mica jim je spet gospodinjala kakor prej, samo bolj tiha in otožna je bila. To je bila skoraj edina sprememba na njej. Le nekaj potez se je po porodu močnejše vtisnilo v njeno lice. Te so ji dajale bolj izrazit ženski obraz.

Vinkovega Lojzka ni bilo več blizu. Kar je porodila, ga sploh ni bilo na spregled. Zvedel je za grožnje starega Tumpa, zato se ga je ogibal, kjer koli je le mogel. Z Mico je sicer želel priti skupaj, pa je ni bilo mogoče nikjer dobiti. Pozimi ni šla nikamor, pisati pa si ji zaradi očeta tudi ni upal. Bog ne daj, da bi bil dobil Tumpa v roke kako pismo. Mico bi vrgel prvo uro na cesto. Njemu je bilo hudo. Šele zdaj je začutil, da mu je težko tudi za otroka, ki je umrl, preden je prav zaživel. Nič se ne bi branil biti oče, saj je Mico imel rad in jo je nameraval vzeti. O, če bi živel otrok, bi bila vsa stvar v drugem tiru.

Ko le ni bilo o njej nobenega glasu, se je neko noč napravil na pot. Visok sneg je zapadel, da ga je gazil čez kolena. Mraz je pritiskal, on pa je taval kljub temu naprej in se šele pod njenim oknom ustavil. Tiho se je priklatil, kajti bal se je, da bi ga slišal Tumpa.

Komaj slišno je potrkal na okno. Ker ni bilo nobenega glasu, je potrkal močnejše. Vse zaman. Iz hiške ni bilo slišati najmanjšega šuma, kakor bi bilo vse izumrlo. Naslonil se je na zid in dolgo tuhtal, kaj naj stori. Mraza ni čutil, le v obraz so ga malo ščegetale mrzle snežinke, ki so se lovile v zraku. Nato jo je poklical. Komaj sam je slišal svoj glas; skozi sneženo noč se ni nikamor razširil.

Že je podvomil, če je sploh doma. Mogoče je kam odšla. Še nekajkrat jo je poklical, nato pa je brez trohice upanja gazil po isti poti domov.

V nedeljo je vprašal pri cerkvi Fefko po Mici. Takoj zvečer je bil spet pod oknom, vendar se Mica tudi tokrat na klicanje in trkanje ni oglasila. Dobro je čula in spoznala njegov glas, pa je kljub temu molčala. Fefka, ki je spet ležala pri njej, se ni smela oglasiti.

Mici je bilo hudo, da se toliko časa ni pobrigal zanjo. Pustil jo je samo, kakor da je ne bi poznal. Še vedno ga je imela rada, le mislila je, da je on na njo že davno pozabil in jo je prišel klicat ponoči kar tako iz nagajivosti. Niti najmanj ni računala, da bi se bil zbal očetovih groženj. Včasih bi bila res potrebovala lepe besede, pa ga ni bilo od nikoder. Mnogokrat je jokala, v srcu pa je gorela tista tiha ljubezen,

ki jo je skrivala pred zunanjim svetom. Držala se je dóma, da se ne bi kazala preveč na cesti pred ljudmi.

Svoj čas se je zanesla na Lojzka in bila prepričana, da se je ne bo izogibal. Zato jo je to navidezno preziranje še bolj potrlo in v vsem tuhtanju ni mogla najti niti ene poti, ki bi jo speljala iz te razrvanosti. Priznala si je, da vsa stvar ni bila najbolj na mestu, vendar je hotela, da jo nekoč skupaj z Lojzkom popravita.

Te dolge zimske dni se tudi oče ni imel kam dati. Ob vsaki besedi je pazil, kje bi se lahko spodtaknil in zabavljal. Tako je bil prepir v hiši. Seveda, začelo se je vedno pri Mici. Ta je največ trpela in niti mati si je ni upala več zagovarjati. Čim je kdo spregovoril kako besedo, ki mu ni bila všeč, je bil že nov spor. Včasih se je vmešala celo Fefka v prerekanje. Z njo je ravnal še strože, da bi takoj v kali zatrl uporne misli in si jo podvrigel svoji volji.

Ob neki taki priliki sta se hudo sprijela. »Tebe bom jaz učil, kako se živi! Ne boš šla svojo pot; nikar tega ne misli!« je kričal nad njo.

Fefka pa se je brž potegnila k vratom in mu zabrusila: »Bom pa šla še jaz od hiše! Mislite, da drugje nimajo kruha? Še prekmalu se me boste mogoče iznebili!«

Že je zaloputnila z vrati, on pa je še vedno strmел za njo, kakor da ne bi mogel premakniti oči. Spet je slišal nekaj novega. Zdelo se mu je, da se je oprijel greh tujine že najmlajše hčerke, in to mu je trgalo srce. Če mu gre še ta, potem bo prisiljen ravnati z Mico najlepše, čeprav jo je vedno grdil in preklinjal. Da bi moral kloniti! Bil je v stiski. Čutil je, da se vse nekam maje, pa nima moči, da bi zadržal v ravnotežju.

Pograbil je suknjo in gazil proti kleti, zaželel si je samote. Sklonil je glavo, kakor bi ga tiščalo težko breme.

Z neko bojznijo je Mica pričakovala pomladi, ko bo treba na delo in bo prišla med same mlečneže. Posmehovali se ji bodo in jo gledali po strani, kakor bi bila zagrešila največji zločin. Vedno bo tavalala sama s svojim neizbrisljivim pečatom. Kako rada bi bila nekam zbežala, kjer je ne bi nihče poznal! S to mislijo se je borila že precej časa in končno je sklenila, da bo naredila tako kakor Murkova Majda, ki dela v tovarni v Zagrebu. Odšla je in že dve leti je ni bilo od nikoder. Domači so vedno pravili, da dobro zasluži.

Velika noč je prinesla mnogo blata. Sneg je izginil, vendar se še delo ni odprlo, ker je bila zemlja preveč napita z vodo. Le toliko so ljudje mogli obrezati, da so lahko nabrali otroci rožja za vizenico. Na veliko soboto zvečer so gorele vizenice vsepovsod. Tudi v Halozah. To leto je bila Velika noč zgodaj, zato so še bili lazi rjavi. Trava še ni predrila iz zgornje plasti zemlje.

Ljudje so očistili hiše, jih prebelili in pograbljali smeti okrog njih. Z veliko skrbjo so se pripravljali na ta veliki praznik. Na veliko soboto so nesle ženske k blagoslovu.

Večer, ko so prišli od vstajenja, so se zbrali mladi ob vizenici, ki so jo napravili na visokem hribu, da se je dalje videla.

Fantje in dekleta, vse strmi v plamen, ki liže visoko v nebo. Mladi obrazi žarijo. Celo Murkova Majda je med njimi. Za praznike se je vrnila domov. Dve leti je ni bilo, zdaj pa se smeji med mladimi, kakor bi se ji godilo najbolje na svetu. Vendar se čuti v njenem smehu toliko prisiljene, zatajevane grenkobe, da človeka zaboli v srce. Z Mico se pomakneta malo ob stran in govorita.

Fefka se veselo smeji z mladimi in jim pripoveduje o pismu, ki ji ga je pisal Jakec za Veliko noč. V njem ji pravi, da bo na pomlad dobila službo pri nekem mesarju. Z otroki bo hodila na sprehod, zato pa mora počakati na toplejše vreme.

Besede so ji vrele kar od srca in ni vedela, kako bi govorila, da bi jo več ljudi slišalo. Veselila se je službe, še bolj pa Jakčeve bližine, kjer se bosta lahko videla vsaj enkrat na teden, če že ne vsak dan. Ognila se bo vsem prepirom in ne bo ji treba več z motiko na rami hoditi na dêro. Tudi meni se odpira pot k sreči, si je mislila.

Vizenica žari. Mladi ljudje zapojejo in na njihovih obrazih se spreha svetloba plamena. Zdi se, kakor bi iz vsega lila ena sama pesem. Stojijo v sinjem pomladnem mraku, okrog njih se poraja prvo življenje v drevju in trsju, odtenki rumenih plamenov še lijejo na zahodu, kakor bi res plavala iz vsega ena sama pesem. Nocoj so se zbrali vsi skupaj. Čez nekaj dni jih bo življenje neslo vsakega po svoji poti, najdalje pa Murkovo Majdo. Mogoče bo z njo vred potegnil val življenja s seboj tudi Tumpovo Mico. Med tujimi ljudmi bi najlaže pozabila na neprijetne reči in na vse ono, kar je morala s silo dušiti v sebi.

Ponoči Mice dolgo ni bilo domov. Fefka in Jakec, ki sta dolga stala na cesti in govorila, sta se že ločila. Samo Fefka si ni upala sama domov. Morali sta priti obe skupaj. Dolgo v noč je čakala Mico blizu doma. Šele pozno je prišla ta nasproti z Lojzkom. Držala sta se za roki in veselo kramljala.

Ko sta prišla do Fefke, se je Lojzek poslovil. »Kakor sva se zmenila. Sicer se pa še vidiva.«

»Če bi se pa kaj spremenilo, ti bom sporočila!« je dejala in potegnila Fefko za roko. Tekli sta do doma in se tiho splazili v hiško. Oče in mati sta že spala.

Skoraj do jutra sta kramljali in razlagali druga drugi svoje načrte. Mica je bila vsa srečna, ker sta si z Lojzkom spet dobra, Fefka pa je govorila o Jakčevem pismu. Obe sta bili zadovoljni in sta se prikrito

smehljali očetu, ki bo kmalu ostal sam na svoji zemlji. Druga drugi sta zatrjevali, da doma sploh ni mogoče več ostati. Oče je postal zadnje čase strašno siten. Slikali sta si lepše življenje drugje, čeprav nista nič vedeli kje. Samo proč od doma, od neprestane vpreženosti! Vedeli sta, da bo doma slabo, če odideta: oče je že star in bo zmogel le malo, dela bo pa na pomlad največ. Kljub temu pa se od svojih načrtov nista v tem trenutku prav nič odmaknili. Nič ljubezni in prizanašanja nista čutili.

V prednji hiši se je premetaval na postelji Tumpa in tuhtal, da je imel že od samih misli težko glavo. Čim bolj je računal, tem bolj je lezel v zmešnjavo, iz katere ni videl nikakega izhoda. Vse je drvelo nekam od njega proč. Bil je kot na obali, odkoder gleda potop lastne hiše. Mogoče se vidi le še malo strehe, ki se tudi kmalu skrije pod gladino. On pa ne gane niti s prstom.

Tako je razmišljal skoraj do jutra in ni našel konca.

»Napravi, če veš, da bo prav! Mogoče ti bo dobro!« je govoril Tumpa drugi dan, ko mu je Mica povedala, da bi odšla rada z Majdo. Njegove besede so bile tako mehke in vdane, Mica pa je šla mimo njih. Skoraj proseče so bile. Vendar se je toliko premagoval, da ni naravnost z besedami izrazil svoje prošnje. Če ji je kaj za dom, bo sama spoznala, da ga ne sme zapustiti, ker ni razen Fefke nikogar za delo, si je mislil. Srce se mu je topilo v žalosti, solze so mu silile v oči. Stisnil se je v svoji nemoči in jih skrival. Saj je imel na svoj način otroke rad: čutil je to šele takrat, ko mu je hotel ta ali oni od hiše.

»Saj bom imela službo. Vsaj za nekaj časa bi šla, da me ne bodo gledali ljudje postrani. Potem bi se spet vrnila in vam dala vse, kar bom prislužila,« se je laskala Mica in ga ni hotela prav nič razumeti. Zdelo se je, da jo je tujina začarala in jo že pograbila v svoj vrtinec.

»Saj pravim, naredi, kakor hočeš! Nočem, da bi kdo valil krivdo svoje nesreče name. Če bi bila še otrok, bi ti povedal kako drugače. Zdaj pa sama veš, kako napraviš. Doma bo šlo težko; vidiš, da nama preostane samo še Fefka. Kako bomo delali? Jaz sem že star. Ne morem več toliko prenesti. Fefka pa tudi ne bo zmogla vsega. Če veš, da boš našla drugje večjo srečo, pojdi!«

Malo je pomislil, kakor bi hotel zbrati spet nove misli. Samemu sebi se je zdel ubog, kajti tega od Mice vendar ni tako nenadoma pričakoval.

»Svojim otrokom nisem želel nikoli kaj slabega. Seveda, če sem nad katerim včasih malo zarobantil, mu s tem še nisem želel slabo. Tudi to je včasih treba!«

Odkašljal se je, prestopil proti vratom in hotel oditi. Spet se je okrenil, kakor bi ji bil še nekaj pozabil povedati. Njegove oči so zdrknile nekam globoko, gube okrog njih so se napele. Z vso silo je zadrževal solze. Že dolgo ni jokal. Morda zadnjič, ko mu je umrla mati. Zdaj so

mu spet zalile oči solze, ko je videl, da je ne more zadržati. Kaj bi ji branil, če me ne poslušala!

»Mica, če res misliš iti, glej, da se ne izgubiš. Veš, svet je lep in skoraj vse, kar je lepo, je samo vaba. Želel bi, da bi bili vsi srečni. Saj imam samo tri otroke: vidiš, eden se je že zgubil, da ne vem za njim. Težko bi mi bilo, če bi me kdo izmed vas preklinjal in mi ne bi privoščil počitka. Pravijo, da vsaka otrokova kletev obrne očetove kosti v grobu. Tega pa le nikar ne delajte! Privoščite mi mir in počitek. Saj veste, da ga bom potreben. Moral sem v življenju dosti hudega prestati!«

Po licu so mu lezle solze, ki pa jih Mica ni videla, ker je strmela skozi okno. Potegnil je z rokavom desnice čez oči in odšel. V klet se je odvlekel in ni ga bilo na samo Veliko nedeljo k južini.

Mica se je odločila, da bo odšla čez en teden skupaj z Murkovo Majdo. Do takrat bi si lahko priskrbela tudi kovčeg, da bi zbasala vanj svoje stvari.

Proti večeru so našli Tumpa v kleti že vsega pijanega. Sedel je na debelem hrastovem štoru in tiščal v rokah slatinko žganjice, ki jo je hranil za skrajno silo zakopano v pesku pod sodi. V velikih požirkih jo je pil in mrmral sam s seboj.

»Kaj boš drugo? Pij, Tumpa! Enkrat živiš, pa še takrat nimaš drugega kot koš skrbi in jeze.«

Spet je nagnil in grdo skremžil obraz, ki je bil že ves preplavljen z enakomerno rdečico. Oči so se mu skalile, srepro je gledal predse in brundal kar naprej.

»Vsi gredo od tebe; ti, seveda, delaj kot vol, da bodo imeli kaj pograbit, ko se boš stegnil. A, vraga! Pijmo! Zapijmo vse! Ničesar ne bomo vzeli seboj! Kdo bi puščal kaj onim, ki te v sili nočejo poznati!«

Pil je in pil. Ko se je že stemnilo, se je po vseh štirih vlekel ven in se zavalil čez visok prag na zemljo. Ni imel več moči, da bi se bil dvignil. Malo je še lezel ven in končno obležal na sépu. Dalje ni mogel. Vlažna in hladna zemlja mu je blažila vročino, ki je kar puhtela iz njega.

Zaspal je. Na zemlji med trsjem!

Sredi noči je padal mrzel dež. Severni veter je bril, da so kaplje skoraj ledenele. Tumpa je premočil do kože.

Proti jutru se je prebudil že trezen. Nobene moči ni več čutil v rokah in v nogah. Z največjo muko se je privlekel domov.

Legel je. Ženske z vseh bregov so se zbrale in mu delale ovitke in čaje. Vse mogoče stvari so poskušale. On pa je slabel vedno bolj in bolj.

Tretji dan je umrl.

Mico je očetova smrt globoko pretresla. Vse misli na odhod v Zagreb so jo zapustile. V njej se je nekaj tako naglo preobrnilo, da se je sama sebi čudila. Ko so drugi govorili o vzrokih nenadne očetove smrti, jo je

vselej nekaj težilo in jo vznemirjalo. Zdelo se ji je, da ima tudi ona svoj delež pri tem. Zdaj se ji je jasnilo v glavi in vedno bolj je razumevala, zakaj ji je oče razlagal na Veliko noč, naj gre, če sama tako hoče. Razumela je, da je ni mogel naravnost prositi, naj ostane. Zdaj ji je bilo hudo, da je bila tako neizprosna in trda ter ga ni hotela uslišati.

»Ubogi oče!« je večkrat vzkliknila, ko je bila na samem in je ni mogel nihče čuti. »Zakaj mi nisi rekel naravnost v obraz, kar si mislil, ali mi prepovedal iti od doma?« Šele zdaj se ji je v dno duše zasmilil.

Da, ona je bila toliko stara, da bi lahko sama sprevidela vrzel, ki bo nastala doma z njenim odhodom. Kako bi ji vendar mogel zabraniti in jo s silo zadržati doma? Želel si je srečo in ji pustil svobodo.

Mater so naložili na majhen voziček in jo peljali za pogrebom. Hotela je spremljati svojega moža na zadnji poti.

Na sedmino je prišel tudi Vinkov Lojzek. Namesto domačega sina je pomagal vse pripraviti za pogreb.

O Frančeku ni bilo sledi. Odkar je odšel, se ni niti enkrat oglasil. Niso niti vedeli, kje tiči. Zato mu niso mogli sporočiti novice o očetovi smrti. Mogoče bi se spet vrnil in rad delal na lastni zemlji, ki je ostala brez gospodarja.

Toda njega ni bilo — — —

Lojzek se je prijazno razgovarjal z Mico, ki mu je pred kratkim povedala o svojem nameravanem odhodu v Zagreb. Iz vse njene izpovedi je mogel sklepati, da se je hotela izogniti njemu in ljudem. Zdaj jo je ta dogodek zmotil, morda res v zadnjem trenutku. Odločila se je, da ostane doma, kjer se bo tudi živelo. Mogoče bo malo kruha pa več trpljenja, vendar življenje bo teklo na zemlji, ki so jo obračale roke njenih dedov. Zemlja ostane, ljudje pa gredo: eni prihajajo, drugi odhajajo. Zemlja rodi iz leta v leto, katero leto več, drugo manj, ljudje pa se zdelajo in odpovejo.

»Poleti bom prišel pomagat, ko boste kosili, če se še ne bo vrnil Franček. Ko boste kaj večjega delali, kar povej!« je govoril Lojzek. Mica je čisto pozabila na tiste grenke ure, ko jo je pustil samo. Zdaj je to že popravil in zdelo se ji je, da bo to vrzel v sebi kar lahko prezrla.

Le spomin na očetovo smrt ji bo povzročil še marsikatero težko uro. Vest je neizprosna sodnik!

Ko je pomlad prehajala že v poletje, je odhajala z doma Fefka. Jakec, ki ji je poiskal službo, je prišel ponjo in ji nesel kovčeg z obleko. Doma so jo zadrževali in ji prigovarjali, naj ostane, ona pa je kljub temu šla. Dobro je vso stvar premislila. Kmalu bo mogoče Lojzek gospodar in prijaznost z lepo besedo se navadno hitro neha. Čemu bi se morala pozneje na vseh koncih pehati za službo, ki jo ima zdaj kot na dlani. Celo z Jakcem bosta blizu in nekoč bosta mogoče tudi še srečna.

Jesen je pokazala v goricah spet lepo trgatav. Sledovi toče, ki je uničila prejšnje leto pridelek, so bili še vidni le na lesu, ki ni zrastel kot po navadi.

Grozdje je lepo žarelo. Vsak večer so se po goricah oglasili glasovi veselih čričkov, ki so drobili v tiho noč. Ti glasovi so prevzeli vsakogar, da je postal in jim prisluhnil. Z drugega brega od nekod pa je prihajala pesem:

»Že čriček prepeva,
ne more več spat — — —,«

ki so jo pele haloške deklinae s tenkimi, kot kristal čistimi glasovi.

»Prihodnji teden bomo brali!« je rekel Lojzek nekega večera Mici. Stala sta v mraku pred kletjo in poslušala drobne čričke. Že dober mesec je bil pri Tumpovih. Bil je že gospodar.

Z Mico bosta morala priskrbeti denar, da bosta lahko izplačala Fefki njeno doto in še Frančku, če se bo vrnil. Nekaj je prinesel Lojzek, drugo bosta pa prigospodarila, če bodo letine dobre.

»Streha na kleti je tudi že vsa razdrapana. Treba bi jo bilo malo popraviti. Zdaj je še bolj čas in lepo vreme,« je razlagala Mica Lojzku.

Ta se je ozrl po strehi, nad katero je sanjalo zvezdnato nebo in prikimal: »Te luknje bo res treba zakrpati. In to še pred jesenskimi nalivi. Ali je še kaj škopa pri hiši, bi se lotil kar jutri?«

»O, toliko ga že še bo,« je zatrdila Mica. »Veš, oče je nameraval zidati tu novo klet. V zemljo je hotel imeti izkopano. Pa ga je prej vzelo, revež!« Povesila je glavo in položila na srce roko, kakor bi jo bila neznana bolečina nenadoma zbadla.

»Taka klet bi bila res lepa in potrebna. Počakajva malo, da bova odrinila prej nujnejše stvari. Mogoče jo bova lahko postavila midva. — Seveda jo bova. Samo zdaj še ne. Čez nekaj let,« je delal Lojzek načrte.

Stari Tumpov dom je spet vstajal. V njem je utihnil prepir in nerganje. Oba mlada, ki sta ga dvigala, sta od zore do mraka delala. Vse bo spet v redu. Še njena mati bo prej ali slej mogoče prišla na svoj račun, ko bo zajokala kaka majčkena stvarca pri hiši. Pleničke, ki jih je svoj čas pripravila, bodo že še prišle prav. Saj jih je sama shranila, rekoč: »Čez sedem let vse prav pride!«